

Speghele der wijsheit

Jan Praet

editie J.H. Bormans

bron

Speghele der wijsheit. In: Instituut voor Nederlandse Lexicologie (samenstelling en redactie), *Cd-rom Middelnederlands*. Sdu Uitgevers/Standaard Uitgeverij, Den Haag/Antwerpen 1998.

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/prae001jbor02_01/colofon.php

© 2012 dbnl

Spieghel der wijsheit of leeringhe der zalichede.

[.....]

- Jeghen de zonne verscoont soe hare
 van ghedane ende van coluren;
 blakende root oft greyne ware
 so dinct soe gloyen van naturen.
- 5 hare bladen die soe draghet
 zijn scoonre binnen dan van buten;
 dese pointen, edele Maghet,
 dinken mi alle in u besluten.
 Want ghi sijt roze sonder doren,
- 10 boven alle vrouwen die ye waren.
 Scoonre wijf was noyt gheboren,
 bi dat Scrifture can verclaren
 van uwen lechame, daer ghi in droecht
 den ghenen die u maecte scone;
- 15 het ne was gheen wonder dat ghi loecht
 als ghi wort Vrouwe van de[n trone].
 Hoe dat ghi scone waert va[n buten],
 ghi waert scoonre vele binn[en];
 want scone wilde hi hem in [u sluten],
- 20 dat alle schoonheit wel can winnen.
 Bedi eest wel te wetene claer
 dat God de zale dede verscoonen,
 als hi soude comen daer,
 daer hi so langhe in wilde woonen.
- 25 Want wel behoort zale te sine,
 daer coninc in sal wesen, scone:
 edelre saet was noyt anscine
 dan ghi waert, Vrouwe, van uwen zone.
 Scone hi quam ende suver hi keerde
- 30 uter sale van uwen lechame,
 dat u mesquame no pine deerde:

ghi bleeft verciert in heligher name
als maghet pure van uwen sone,
wies dochter dat ghi waert nochtan:
35 dat was een wonder vele scone
dat ghi hem droecht die u [ghe]wan!

Als vrouwen lecghen ooc van kinden,
so eest costume dat si baden;
exemple ghelijc mach men vinden
40 dat u God wilde also beraden:
Hi liet u eene fonteine fine
die Hi, u minre, dede maken:
dat was de helighe gracie sine
die u purgierde in allen saken.
45 Dats twater goed als van der roze,
die elken [mensch] wel mach coelen,
als hi [van zonden] hevet noze,
die meni[ghe zielen] doen verzwoulen.
Als hi daer [water] mach ghewinnen
50 daer ghi, Vrouwe, zuver in badet,
dan wort de ziele ghezuvert binnen:
van zonden blijft soe onghescadet.
Met sulken watre moet ghi ons dwaen
bi uwer ghenaden, edele Vrouwe,
55 dat wi den duvel moeten ontgaen
int vonnesse daert ons wert nauwe.

Ghi droecht den hoet ooc van der roze
die scone was ende achemant;
van alre schoonheit waerdi glose,
60 boven allen vrouwen die men vant.
Hoe dat ghi scone waert van live,

[...]

[...]

[...]

[...]

[...]

[...]

s[...]

din[...]

vrouw[...]

die ghi ti[...]

80 te Gode droecht

Tote dien daghe quaemt so voort,
 dat hi u versoeken dede,
 ende hi u zenden wilde sijn woort
 in minnen ende in salute mede.

85 So varinghe als ghi dat ontfight
 van den inghel diet u toebrochte
 so wort de godliche gheminght
 met menschelicheden in u ghedochte.

Bedi so leest men in latijn:

90 verbum caro factum est.

[...]

[...]

[...]

[...]

[...]

[...]

in uwen Vader, in uwen Zone,
vloeyende uut den Helighen Gheest;
115 want deze helighe .III. persone
vervullen u met gracie meest.
want zuverheide ende uwe omoede
hebben u brocht te dezer minne,
so dat ghi van des hemels goede
120 zijt gheheeten coninghinne.

- O Coninghinne, Moeder Ons Heeren,
 die alle zoetheden smaect van minnen,
 met gracie moet ghi ons so leeren,
 dat wi Gods bliscap moeten winnen!
- 125 Helpt ons hier uut dezen noze,
 dat wi daer boven moeten comen,
 Lelie witte, florens roze,
 ghelooft, gheprijsd boven allen blomen.
 Bi dezen blomen mach men merken
- 130 .V. punten van vulmaecter deught
 in exemplen ende in ghewerken,
 comende Vrouwe, uut uwer jeught:
 an die corsoude goedertiere,
 omoedichede an acolie,
- 135 an de goudblome ghetrouwichede,
 ende zuverhede an de lelie vrie,
 ende an de roze goede minne:
 dit sijn .V. zaken wel so goet
 dat ic gheene betre kinne;
- 140 dat dinct mi wel in minen moet.
- Vrouwe, ghi moghet wel beromen.
 dat die naturen van uwen blomen
 den Gods zone daden comen,
 dien ghi droecht in uwen lechame
- 145 teeren u ende ons te vromen;
 om dat Adaem hem dede verdomen
 die ons de bliscap hadde ghenomen
 met zjnre zondeliker blame.
 Het ne wort noyt vrouwe gheene so goet,
- 150 dat soe ghewan alzulken hoet,

die soonre was no ooc bet stoet
 dan de hoet van uwen blomen;
 hi heeft ghesceurt Gods evelmoet;
 hi helpt ons ute der helscher gloet,
 155 up dat wi willen wesen goet,
 dat wi ter bliscap moghen comen.
 Want die soonhede, die zoete guren
 van uwen blomen bi naturen
 Gode up droeghen hare saburen,
 160 ontstaken hem met uwer minne;
 so dat hi wilde ghewilcuren,
 sonder eenich groot besuren,
 dat u bi gracie soude gheburen
 te sine hemelsche coninghinne.
 165 Bid God dat [hi] ons keitive
 behouden mo[ghe] in siele, in live,
 ende so van ons den viant drive,
 dat wi bi hem niet worden verloren.
 Om dat ghi speghel sijt der wive,
 170 ende ic gherne van u scrive,
 metten blomen, die letteren vive
 die uwer namen toebehoren:
 so biddic u, werde Vrouwe,
 dat ghi mi helpt, ende sijt ghetrauwe
 175 in mijn zware vonnesse nauwer
 dat ic ontsie voor alle dinc,
 ende mi uwe gracie so bedauwe,
 dat mi de duvel niet ghelauwe;
 maer dat ic met bliscepen scauwe

- 180 die dor mi ant cruce hinc.
 Want ic gherne soude bedieden
 den goeden, vroeden, ripen lieden
 (wilt mi ruutheit niet verbieden)
 die letteren .v. van uwer name,
 185 hare spellinghe ende sillebben;
 wat virtute dat si in hebben:
 constic weven wel haer webben,
 tlaken soude sijn bequame.
 Van uwen blomen latic hier staen;
 190 maer metten letteren willic voort gaen
 daer ghi de name of hebt ontfaen,
 dat ghi gheheeten sijt MARIE;
 daer men vele eeren in mach verstaen
 wat gracie u God heeft gedaen,
 195 die emmer ons helpt wederstaen
 den duvel fel ende sine partie.
- Dats .M. ende .A.R. ende .I.,
 ende .A., allene ute ghenomen;
 met dezen es de name vri
 200 van u, Maria, al vulcomen;
 ende elke lettere hevet haer blome
 naer haren state ende naer haer wesen:
 eer ic ooc ten ende come,
 suldise moghen horen lesen.
- 205 Bi dezer lettre van der .M.
 es mediatrix te verstaen,
 die emmer snel es ende tem
 als middelliche voort te gane

- 210 waerachtichlike ende den mensche;
 hier of es soe zeker bode,
 beteren mochte men gheenen wenschen.
 Want daers de ziele hevet meest noot,
 daer staet soe haer meest in baten:
- 215 haer goedertierheit es so groot,
 al wilde soet el, soe ne mocht niet laten.
 Want soe ghereet es jonghe ende oude
 wel bi te stane, dat soe vermach,
 ende ooc ghemeene, als die corsoude,
- 220 die elc mach vinden alle den dach.
 Die harer hulpen te doene hevet,
 soe es so vriendelic goedertiere,
 dat soe ter noot hem niet beghevet
 die haer vers[oec]t in goeder maniere.
- 225 Maer als[t] deze .M. daer toe heeft brocht,
 dat God van pa[ise] wille horen,
 dan comt de .A. so wel bedocht,
 dat soe al zoetet sinen toren.
 Hoe dat hi was te voren gram,
- 230 met harer groter omoedichede
 maect soe hem sochter dan .I. lam:
 dat comt al bi ziere edelhede.
 Want edelhede ende rechte omoet
 doen hem so wel te gader minghen,
- 235 dat elken dinct van andren goet
 so wat si doen in allen dinghen.

Bi deser .A. es te verstande
 auxiliatrix, helpe goet,
 die vroedelike pleecht voort te gane

- 240 om pais te makene met omoet.
Want gheene dinc es also goet
om pais te makene teghen Gode
als goedertierhede ende omoet
want hare bede ontseit hi node.
- 245 Als de zondare hevet rouwe
van sinen sonden die hi dede:
soect hi ghenaden an deze Vrouwe,
soe sal hem helpen met harer bede;
want soe es hope ende toeverlaet,
- 250 ende onse troost ter nauwer noot,
die moederlike ons wel bi staet
met beden ende met hulpen groot.
Want soe met harer omoedichede
Gode maecte so goedertieren
- 255 dat hi tversoec van harer bede
ontsecghen wille in gheenre maniere.
Deze maghet die es vrome,
in exemple wel gheseit,
dat soe es acoleye blome.
- 260 om hare grote omoedicheit.
Als soe pais heeft ghemaect dese .A.
tusschen Gode ende den sondare,
ghevolght so comt dese .R. daer na,
ende bringht hem goede hope clare,
- 265 daer soene wel vertroostet mede:

als dat hem God al sal verlaten
 van sinen sonden die hi dede,
 up dat hi voort wel slaet in baten.

- Bi der .R. es te verstane
 270 reconciliatrix fine,
 die alle wanhope pleecht of te dwane
 met gracieuser medicine;
 want RECONCILIATRIX spellet
 als vertroostighe van allen verdriete,
 275 die menich waerf den viant quellet,
 als soe wanhope maect te niete.
 Wanhope es sduvels voghelare,
 daer hi de sielen mede vaet;
 die goede ghelove heeft om hare
 280 ende hope van gracien, wederstaet.
 Wanhope es onghelovichede;
 die haer hantiert dat es een ries;
 soe es onrustelic ende quaet mede,
 ende ooc int ende al sieleverlies.
 285 An Judase sceen wel ditte,
 die Gode verriet om cleine dinc;
 want van wanhopen quam hem de smitte,
 dat hi hem an een strec verhinc.
 Longinus die rudder bat ghenaden
 290 als hi de wonde hadde ghesteken,
 daer bloet ende water uut quam ghewaden,
 als Jhesus herte soude breken.

God om sine grote omoede,

hi vergaft hem also houde,
295 om dat hi hope hadde so goede
dat Hijt hem vergheven soude.
Dus moghen haer sonden deelen in tween,
[Naer dat wi hopen of wanhopen]:
wanhope wort der hellen leen,
300 als goede hope haer es ontslopen.
Maer hope mach ghenaden vinden,
die haer van sonden wille bekeeren,
als soe haer deughden wille bewinden
te doene, naer den wille ons Heeren.
305 Dese .R. es vrouwe van der hope.
die ons met gracie heeft verlost,
metten ghebenediden cope,
die[n] haer kint galt op sinen cost.
Dat was Jhesus de kempe soete,
310 die den camp int cruce vacht,
om ons te quitene van der boete,
daer de duvel of hadde de macht.
Wel es zoe hope ende onse solaes,
bi wier verdiente dat al comt
315 dat wi met Gode hebben paes,
daer wi te voren waren verdomt.
Dats Maria, die zuvere maghet,
die edele roze, die God droech,
wier zoete roke al hevet veriaghet
320 den helschen stanc die ons versloech.
Bedi heeft zoe met rechte name
als vertroostighe van allen zeeren,
dat zoe ons ute der helscher vrame

gheroepen heeft ter hogher eeren.
325 So wie die an haer soect ghenaden
met goeder hope van meeninghen:
van sinen sonden, van zinen mesdaden
soe sal hem wel te paise bringhen,
als zoe Theophilum dede
330 die hem Gods buten hadde ghedaen:
soe help hem zo met harer bede,
de viant mochte hem niet ontgaen,
hi moeste haer den charter bringhen
ende hem al quite scelden mede
335 van belove van allen dinghen,
van alre mesdaet die hi dede.
Al was hi sot die hem vercochte,
daer hi hem mede wilde verdomen:
zoe was vroet diet daer toe brochte
340 dat hi den duvel wart ghenomen;
want de droefhede gaet al te voren
het ne mach zijn gheen meerre zeer
dan die hem zelven siet verloren,
daer ende an sijn mach nemmermeer,
345 also ghelijc, secghic te waren,
dat wesen mach gheen meerre troost,
dan, die verloren soude varen,
dat hi hem ziet daer uut gheloost.
Zijn seer verkeerde in bliscap fine
350 als zoe hem hadde vertroost aldus,
dat hi van der helscher pine

wort ghelost, Theophilus.
Aldus can soe vertroosten wale
de hore ende uter pine losen
355 die zuvere maghet, die edele sale,
daer God in quam als dau in rosen.
Want die bedauwet es met rouwen
ende vreesse heeft in sijn ghedochte
dat hem de viant mochte louwen
360 om zine sonden die hi wrochte,
gaet hi dan wel te biechten clare
met berouwenessen fine
ende hi ghenaden soect an hare,
zoe sal hem zenden medicine
365 daer hi hem mede sal ghenesen:
dats goede ghelove ende hope van gracien
daer hi bi wel vertroost sal wesen
te comene uut sviants tribulacien.
Als in wel es vertroost bi hare
370 met hopen die hi heeft ontfaen
van smitten ende van sonden zware
die soe hem af hevet ghedaen,
dan mach hi blide zijn van sinne,
als haer deze .R. aldus beleet
375 in goeden weghe van ghewinne,
daer bliscap nemmermeer versceet;
up dat hi daer in blive ghestade
al sonder hoofzondeliker daet,
so mach de duvel gheene scade
380 hem doen no zijnre zielen quaet.

- Maer als de doot versceedet beede,
 dan comt zoe, de werde Vrouwe,
 ende neemt de ziele in haer gheleede
 datse de viant niet ghelouwe.
- 385 Dan mach soe gaen met bliden zinne
 om haer vonnesse voor den coninc,
 als haer beleet die conighinne
 die hem te draghene als moeder ontfinc.
 Waer mochte soe hebben beter beleet
- 390 om hulpe, ende wel vertroost te zine,
 dan deze die emmer es ghereet
 met trouwen als goudblome fine?
 Als deze .R. den mensche hevet
 wel vertroost, als in dien
- 395 daer hi met hopen in paise levet,
 dat hem ghenaden sal ghescien,
 dan comt die .I. met lichte goet
 ghelike als eene leetsterre,
 die van dole maket vroet
- 400 den scipman, als hi zeilt so verre,
 daer hi hem zelven niet ne kinnet,
 waerwaert dat hi es ghekeert,
 dan maecten de .I. so wijs ghesinnet:
 hi weet saen hoet hem staet ghesceert.
- 405 Bi dezer .I. es te verstane
 illuminatrix graciae,
 dat es te secghene, na minen wane,
 verlichtighe van graciën min no mee.
 Als deze Vrouwe hevet den mensche

- 410 te paise brocht ieghen haren zone,
ende hi vertroost es wel te wensche,
bi costume es zoe ghewone
dat soe verlicht met harer graden
die herte sijn, dats die scipman,
415 met goeder zuvere contemplacie[n]
die soe al wel vulbringhen can.
Bi dezen scepe es te verstande
persone van manne, ende wive
die te dezer weerelt plien te gane
420 onzeker als van haren live;
want niement zeker es van live;
ooc eist zwaerhede en[de] pine
tlevē van manne ende ooc van wive,
in deze weerelt hier te zine.
425 De werelt bediet ooc de zee,
die vul es van tribulacien,
lettel wel ende vele wee,
groot van sonden ende klein van gracie.
Hoverde, ghierichede ende nijt,
430 gulsichede, luxurie dit sijn zeebaren;
gramscap, vrechheit ende strijt
doen menich scip verloren varen.
Wel es de mensche ghelijc den scepe,
die hier langhe staet te zine,
435 want menighe grote zware drepe
ghevoelt hi van der weerelt pine.
Ziechede van live, zwaerhede van ouden,
vernoy van vrienden, ghebrec van goede,
zware veechte, ghebrec van scouden,
440 deze storme maken menighen moede.

Maer boven al so gaen de zonden,
 die meest den scepe comen te deeren;
 want si de zielen ter doot wonden,
 mach mense niet te tijt gheweeren.
 445 Ghelijc dat [de] scipman tscip bestiert,
 bestiert de herte den lechame;
 bedi eist recht dat mense ciert
 als overscipman bi der name.
 Maer biden scepe es te verstane
 450 smenschen lechame al gheheel,
 die tesar weereft pliet tontfane
 menich warven zwaer oordeel.
 Maer smenschen herte es de scepman,
 de mast es de nature zijn,
 455 dat zeil, als ict ghemerken can,
 mach wezen zine meeninghe aenscijn.
 Tghepeins dat es die anker mede;
 die cable die ten scepe behooren
 dat zijn manieren van ziere zede,
 460 zijn die niet goet, tscip wort verloren.
 De tonghe zijn, dat es toosvat;
 de roeder, dat es smenschen wille,
 die in dat scip cout ende nat
 besorghet zittet ende stille.
 465 Dats eene bruut, als die God wrochte
 met groter minnen om zine goede,
 dat was de ziele, die hi cochte
 met zinen pretieusen bloede.
 Dats een juweel van groter werde,
 470 als men wel merken mach aenscine;
 daer God zijn bloe t niet om en spaerde

om haer te bringhene uter pine.
 Of hi om haer gaf zijn bloet,
 dat hize wilde lossen claer,
 475 so es de mensche wel verwoet,
 die niet wille pinen om haer.

Want de ziele es een ghebeelde,
 die nemmermeer mach nemen ende
 in bliscepen van groter weelde,
 480 no in tormente[n] van ollende.
 Suptijlheit, die lechame in hevet,
 die comt van der zielen bi naturen;
 so langhe als hi met haer levet,
 so mach hi onder tvolc gheduren;
 485 maer als zoe es van hem versceeden,
 danne wort den lechame "fi!"
 die elken mensche sal verleeden,
 sal hire langhe wesen bi.
 Het nes croinge so besmit,
 490 die van naturen vu[u]lre stinct,
 als die de ziele niet besit,
 dan hi doen sal, also mi dinct.
 Hets jammer dies, dat recht ghehinghet
 dat de scalchede van den lechame
 495 die edele ziele tonder bringhet
 met ziere sondeliker blame.
 Al was ghemaect slechaems figure
 van erden lime, also men zeit,
 tghebeelde van der zielen nature
 500 es comen van der godlicheit;
 bedi als God Adame wrochte,

dien hi formeerde van der erde,
doe ademde hi up hem so sochte
dat daer of quam de ziele werde;
505 ende noch eist ademinghe ende wint
dat den mensche uut gaet ten monde;
bi dezer sake eist wel bekint
dat al komt uut der zielen gronde.
Dus es de ziele van Gode comen,
510 ende de lechame van der erde,
die eens gheselschap hebben ghenomen
so langhe tegader als God begherde.
Ghelike dat tcoren comt int caf,
so comt de ziele in den lechame.
515 God die hem nature gaf,
dat dedi, als in sulker name,
dat caf wel wachten soude tcoren,
ende dat hem ooc niet ontviele:
also es die lechame ghecoren
520 te zine wachtre van der ziele.
Maer als den cave ontwayt sijn coren
bi winters storme onghemate,
dan comen de voghelen ende lesent voren:
de mensche heeft daer of gheen bate.
525 Al dier ghelike so mach men micken,
als hoverde ende hare partie
den mensche anwayen sulke sticke[n],
dat hi vergheet de ziele vrie;
dan comt de duvel, diese louwet
530 ghelike de voghelen daden tcoren;
als de doot den mensche blouwet,
bi quader wachte wort soe verloren.

- Glossa.* Hi werct ongave,
als die bi cave
535 verliest zijn coren;
hets jammer meest
dat vleesch den gheest
doet sijn verloren.
Die hier mach kiezen,
540 winnen, verliesen,
hoe zeer hi revet,
die tlanghe lijf
als een keitijf
om tkorte ghevet!
- 545 O mensche, zie up dijn ghebeelde
dattu van Gode hebs ontfæen,
helpt haer met trouwen ter hogher weelde
die nemmermeer ne mach te gaen.
Want sonder hare mach[s]tu niet leven;
550 bedi help haer met goeder trouwe
of zoe te wachtene di es ghegheven,
dat se de duvel niet ghelouwe.
Want soe es bruut van dinen scepe,
die God te wachtene di beval:
555 wach[t]stu wel na sduvels nepe
dat soe niet sinct int helsche dal;
maer pooch dattuse brines te lande
daer soe den brudegomme mach vinden
die hem liet slaen door sine ande,
560 om dat hize wilde ontbinden.
Want hize wan met vullen campe
als hi den camp int cruce vacht;
hebdise niet, dat comt bi rampe,
dat mense niet te pointe wacht.
565 Dat een wel wacht, dat es wijsheit,
tgoet daer hem meest an gheleit,
[...]
[...]
De scipman die dit scip zal stieren,
dat es die herte van den mensche.

God late hem sulken raet visieren
 570 Dat soese wachten moet te wensche!

Maer als de scipman hevet tseel
 hoghe ghetrect in den mast,
 ende het dan nat es ende gheheel,
 ende dan groot storem daer in wast,
 575 dan wort dat scip gheventuert,
 die storem drivet uten keere;
 comt het yewer daer het scuert
 so wort verloren scip, bruut ende eere.
 Maer eist so dat het dies ontgaet,
 580 ten minsten wort het so verdreven,
 dat het menighen stoot ontfaet
 van storme[n] die hem water gheven,
 so vele dat het waent versinken;
 maer es de scipman danne vroet,
 585 hi sal hem te tijt bedinken
 eer hi verdrinket metter vloet:
 hi sal ontseilen zinen mast
 ende zinen anker ute scieten
 met goeden cabelen ende vast,
 590 so dat sijn scip mach seker vlieten.
 Nemen sal hi zijn oosvat,
 ende [t] daer mede zuver laren,
 ende makent droghe al was het nat:
 die bruut sal danne seker varen.
 595 Wat mach deze exemple spellen
 die ic hier nu hebbe ghelesen?
 Die redene willic u vertellen,
 so dat ghijs wel vroet sult wesen.

Als jonghe herte hare meeninghe[n]
 600 der naturen wille bevelen
 ende zoe de jeught niet wille bedwinghen,
 dan sal Hoverde mede spelen,
 die menighen mensche so mesleet
 in mesdoene van quaden saken,
 605 dat sine ziele van Gode sceet,
 ende al ter hellen moet gheraken.
 Want gierighede, luxurie, nijt,
 vrechede, gulsichede, dese strome
 maken de ziele in alre tijt
 610 cout ende nat met haren dome.
 Als wise herte haer dan vorweet
 met groten zonden zwaer ghelast,
 soe sal te spronghe staen ghereet
 om te ontzeilne haren mast;
 615 dat es, dat soe sal hare meeninghe[n],
 daer hoverde so in wayt,
 met omoeden so wel bedwinghen,
 so dat haer scip niet omme en drayt.
 Hare jeughet sal soe [so] castien,
 620 dat soe haer wachten moet van blamen,
 so sal hare nature bedien,
 ende hebben goeden lof van namen.
 Dan sal soe wel te biechten gaen
 met goeder berouwenesse fine,
 625 ende gherne penitentie ontfaen;
 dat es der zielen medecine.
 Vulcomt soe wel van desen dinghen,
 soe sal uut alre tribulacien
 haer scip te lande moghen bringhen

630 in de havene vul van gracien.

Die scipman hevet ooc .IIJ. saken
die hem vroet maken van der sterre,
als hi bi zeuwen sal gheraken
dat hem de store[m] drijft so verre

635 dat[s] naelde, steen ende water mede;
an deze neemt hi zijn engien,
dat hi wel weet der sterren stede,
al mach hise niet ghesien.

Die herte die heeft .IIJ. vogheden goet,
640 in wier voochdie dat soe staet,
die hare van doolne maken vroet,
als zoe met hen te rade gaet:
dat es Verstannesse ende Zin
ende Ghedinkenesse, ende, dat dinct mie,

645 God die es sonder beghin
gaf haer te leene deze .IIJ.,
dat soere mede soude dinghen
te doene altoos wel ende recht,
ende hare meeninghe so bedwinghen
650 dat soe blijft an de deught ghehecht;
want soe es wandel ende woel
als zoe haer meentet met jongher jeught;
eer soe dan wort van ouden coel
vergheet soe dickent goeder deught.

655 Bedi so hadde soe wel te doene
dat soe bi haren rade wrochte,
als zoe [noch] jonc es ende groene,
dat soe hare eere behouden mochte.
Want si beleeden smenschen staet

660 in zijn wesen ende in sijn leven,
 dat hi bekenet goet ende quaet
 bi der naturen die zi hem gheven.
 Hier mach men horen deze .IIJ.
 elken secghen een bispel,
 665 ende elc es waer, dat dinke mie;
 bedi sijn zi tontsiene wel.
 Verstannesse die staet voren,
 bedi heeft zoe de vordertale;
 haer bispel mach men hier horen,
 670 dies wi ontsien ons moghen wale:

Glossa. Die altoos gaet
 ende nemmermeer staet,
 dat es de tijt;
 so out ghedinghe
 675 up hare ballinghe
 doet soe berijt:
 soe cort het lijf,
 man ende wijf
 so maect soe woeste;
 680 daers gheen verborghen:
 elc mach wel sorghen
 van sulken oeste.

Bedi es hi vroet, die so doet,
 eer hi wort balling ende woeste,
 685 dat hi vindet vrucht ende goet
 als hi sal comen te sulken oeste.
 Die sinen tijt hier wel bedrivet
 met goeden wille ende met weldaden,
 dat sine ziele behouden blivet,
 690 hi heeft hem zelven wel beraden.
 Die Sin die seit hier een motet,
 den jonghen wel, den ouden bet:
 Bi rimes zucht
 verlieset vrucht
 695 saen hare baten:
 up sterke jonghe
 sal vroede tonghe
 haer niet verlaten;

maer doude mensche
 700 es bi den wensche
 te vallene saen,
 als appelkine
 die hare termine
 hebben volstaen.

705 Al siet men den boom scone bloeyen,
 het comt wel so bin eenre nacht,
 dat hem de rijm benemet tgroeyen
 als van der vrucht al sine dracht.

Dus mach men bi den mensche weten,
 710 al es hi scone ende jonc aenscijn,
 de doot die heeftene saen verbeteret;
 bedi mach niement zeker zijn.
 Maer doude mensche heeft gheen termine
 dat hi mach langhe leven iet;

715 ghelijc den ronden appelkine
 zi vallen al pluctmense niet.

Ghedinkenesse sal hier waer lesen,
 dies moghen wi alle in vreesen wesen:

Glossa. Dat men moet ghelden
 720 dies men ontwelden
 niet ne can,
 hets wel aenscijn,
 dat het moet zijn
 rente dan.

725 Dies mach elc beven
 dat hi moet gheven
 zulke rente,
 dat hi de doot
 sal smaken groot

730 vul van tormente.

Bi dezen .IIJ. zo soude elc weten
 dat hi emmer sterven moet;
 maer in wat wilen hi wort verbeteret,
 dies mach hi niet ghewerden vroet.
 735 Bedi eist vroescap ende goet,
 dat hem elc mensche so ghereede,
 als hi de werelt laten moet,

dat hi van Gode niet ne sceede.
 Die herte heeft ooc wel te doene
 740 dat zoe bi rade werct van desen,
 es zoe ripe of es zoe groene,
 wille soe wel behouden wezen.
 Maer als meeninghe der herten ontweldet,
 ende zoe de jeught niet kan bedwinghen
 745 ende vele met Folien teldet
 in mesgrepe van quaden dinghen,
 dan verliest zoe haer beleet
 van weghe, ende ooc van goeder name;
 soe wort in dole, eer soet wel weet.
 750 in menighe sondeliker blame.
 Als zoe aldus in dole es comen
 ende haer scip dan onder gaet,
 so ne mach haer gheen dinc meer vromen,
 dan soe goeden vasten raet
 755 an hare voochden soect met spoede,
 die soe van Gode te leene hevet:
 Verstannesse, de wise vroede,
 die wort, die eerst andworde gheeft.

Dat comt bedi want soe staet voren
 760 soe draeght een teekin van .II. oren,
 om dat soe hoort ende wel verstaet
 alle dinghen goet ende quaet;
 dan gheeft zoe dat den Zinne voort,
 dat soe der up sal doen recoort.
 765 Maer eenen speghel so draeght de Zin,
 dat hi hem speghelen sal daer in,
 met vroeden zinne wel gloseren
 [...]

wat bediede dat het in hevet
 dat hem Verstannesse ghevet,
 770 so dat hi daer of trechte clare
 wel mach besceden na den ware.
 Maer Ghedinkenesse draeght ooc mede
 een teeken van tween hoofdenlede,
 metten eenen ziet soe weder,
 775 dat soe mach glosen up ende neder
 hoe soe gheleet heeft haren tijt,
 dat soe ghebetren mach den strijt,
 dat soe teghen Gode heeft mesdaen,
 780 ende daer of wel in boeten staen.
 Ooc ziet soe voortwaert metten andren
 dat cort met haer sal so verandren,
 dat soe niet langher leven mach.
 Nochtan voorweet soe wile no dach
 785 wanneer de dood haer wille slaen
 bedi moet soe met sorghen gaen.

Hier spreect Verstannesse voren:
 hare tale mach men horen,
 790 hoe dat soe tote der herten seit
 redene recht ende ooc waerheit
 in vormen van castiementen,
 omdat soe bi naturen contente
 den lechame bestieren moet,
 795 ghelike de scipman sijn scip doet.
 So castijt zoe se als voghet,
 dat vroede herte wel genoghet.
 Dits tbeghin van haren sermoene,
 dies elkerlijc wel heeft te doene;

800 edel, onedel, wie dat hi zi,
hi macher hem wel castien bi:

Glossa. Elc mensche vroet,
in sinen moet
sal hi voormerken

805 waer of dat hi
eerst comen si,
ende daer na werken.

Onzuver, cranc,
broosch ende wanc
810 es smenschen lijf;
die dit beseft,
ende hem verheft,
es een keitijf.

Vrouwe, siet wel up teekin mijn;
815 want ic twee oren draghe ansijn.

Dat bediet na der waerheit:
ic versta dat men mi seit.

Al tselves radic dat ghi doet,
dat ghi verstaet quaet ende goet,
820 dat ghi u wachten moet van quade,
ende emmer volghen vroeden rade.

Want wie die vroeden raetsman hevet,
het vaert te bet al dat zijns levet;
maer als den blenden leet de blende,

825 zi bederven gerne int ende:
want menich heeft bi quaden rade
beede ontfaen blame ende scade.

Vrouwe, bedi doet minen raet,
ziet wel up uwen cranken staet

830 de wile dat ghi hebt den tijt:
waer of ghi quaemt, ende wat ghi zijt.

Wildi verstannesse hier toe gheven,
so suldi vinden uwes zelves leven

broosch ende wanc na den lechame,
835 die lichte ontfaet smette ende blame,

- daer hi de ziele mede begrijmt.
 De mensche es al te zeer bezwijmt,
 die om caf hier gheeft zijn coren,
 ende zijn verlies wel weet te voren.
- 840 Want die van beeden cure hevet,
 ende tquade hout ende tgoede ghevet,
 sot es hi ende [een] vu[u]l keitijf,
 die zine siele ghevet om tlijf
 dat hier so varinghe es ghedaen,
- 845 ende dan de ziele daer na moet staen
 in den torment sonder faelgieren.
 dus varen zi die quaet hantieren
 ende hem te tijt niet willen bedinken,
 so dat zi in de helle sinken.
- 850 Vrouwe, bedi wacht u van dien,
 ende leert u so te tijt voorsien,
 dat u archeit niet bedrieghe,
 die altoos es der hellen wieghe,
 die haer te voesterne toecomt,
- 855 soe doet so dat hi wort verdomt:
 hets al verlies ende gheen ghewin,
 quaetheit hevet gheen deughet in;
 bedi staets of, het sal di vromen,
 wildi te goeden ende comen.
- 860 Ghi moghet de gloze hier horen lezen,
 wat lone hem comen mach van desen.

Glossa. Die wel verstaet
 goet ende quaet,
 es hi dan vroet,
 865 hi sal ten besten
 zijn herte vesten,
 dat es hem goet;
 want de quaethede
 heeft gheene stede

870 ghelooft te zine;
bedi haer loon
dus wort die hoon
van helscher pine.

Na deze tale sprak de Zin,
875 in glosen was dus zijn beghin:

Glossa. Die wel can lezen
zijns zelves wesen,
ende dat wille kinnen,
ghevroet hi wel,
880 Hoverden spel
sal hi niet minnen;
want hets ontame
dat die lechame
hoverden pliet,
885 die wormen spize
van cleenen prise
es, ende el niet.

Vrouwe, deze glose seit,
als men sal secghen de waerheit,
890 dat het goet doet omoedich sijn
want het neemt gherne goeden fijn.
Vrouwe, bedi staet u te ziene
in minen speghel bi engiene;
want hets een teekin dat doet verstaen
895 den mensche hoe dat hi es ghedaen.
of hi es scone of besmit;
want tesen dienste es hi ghesit.
Al tselves radic dat ghi pliet,
dat ghi in den speghel siet
900 van uwer conscientien clare,
of eenighe smette es in hare;
daer of zuldise zuver dwaen.,
met dat ghi sult te biechten gaen.
Dier mede maect men de ziele scone
905 voor den coninc van den trone.
Ooc mede, vrouwe, es wel mijn raet,
dat ghi leert kennen uwen staet;
de sco[o]nste conste die men vint
dat es dat elc hem zelve kint.
910 Wilde elc kennen sinen staet,
hi soude niet zijn in sijn ghelaet
so vele verwaenlic no so fier,
dat hi so cort hier laten moet,
915 ende zelve lecghen onder voet.
Bedi dinct hi mi wel ontsinnet,
die met Hoverden hem ontkinnet,
daer hi de ziele bi verliest,
ende torment voor weelde kiest;
920 want soe van Gode was verscroven
ende ute gheworpen van daer boven,
beede soe ende al de hare.
Bedi eist wel ghelijc den ware

dat al ten quaden ende comt
925 dat God te voren hevet verdomt;
hets recht dat Hi den mensche laet,
als hi dinc minnet die Hi haet.

Glossa. Die quade sac
doet onghemac;
930 hi piet sijn coren.
Hets jammer meest
dat tvleesch den gheest
doet sijn verloren;
oft eenen dach
935 niet leven mach
sonder den gheest,
so eist ontame
dat de lechame
hem verslaet meest.

940 Want die lechame es als .I. vat
dat van onnoselheden es sat,
als het zinen gheest ute ghevet,
dat beeste gheene ter weerelt levet,
die van live es comen ter doot,
945 dat soe mach wesen sijns ghenoot,

ende afgriseliker ende vuulre stinct.
 Mensche die dies niet ghedinct,
 hi dinct mi dommer dan een kint;
 want al zijn leven es maer een wint.
 950 Haddi ghelevet .c. jaer,
 hem soude dinken dat het niet waer.
 Bedi mach het hem rouwen sterke
 die vele met sondeliken ghewerke
 zinen tijt hier heeft mesleet,
 955 dat hi van Gode elre sceet,
 ende varen moet int langhe wach,
 daer hi gheen ende vinden mach.

Mensche, waer omme peinstu niet
 om dit jammerlijc verdriet
 960 daer du of mueghs in sorghen staen
 hoe dat met di sal vergaen,
 so ten quaetsten so ten besten.
 Dit wiltu niet int herte vesten;
 nochtan eist dalre zwaerste dinc
 965 dat mensche ye voor oghen hinc.
 Bezie waer up verlaetstu di
 dat van di gaet, dat es al fi!
 dat uten conduten van dinen lechame
 comt, dat es al onbequame,
 970 uut oghen, oren, mont ende neze.
 Mercstu wel up alle dese,
 so saltu vinden dat els niet es
 dan stof, lingehe, onzuver mes,
 of het ne ware van eenre sake
 975 of dijn mont scone woorden sprake.
 Nochtan secghict niet, bedi
 (dat mach elc weten die vroet zi),

dat smenschen woorden comen meest
 uter nature van den gheest;
 980 dat mach men merken als in die[n]:
 al hoort men twoort, men macht niet zien;
 want als den lechame gheest ghebreect,
 ic wane hi danne niet vele spreect.

Noch vuulre es dijn conduut beneden.
 985 Waer omme ontkenstu di van seden,
 oft u dus sijs broossche figure,
 ghemaect van smetteliker nature,
 daer dijn lechame el niet es
 dan vulichede, onzuver mes?
 990 Oft u dese smitten in di weets,
 hoe comt het dattu di vergheets,
 dattu wils zijn aldus fier,
 ende om der weerelt goet so ghier,
 dattu so cort hier up suls gheven,
 995 als di de doot sal nemen tleven?
Nota. FOrma, genus, mores,
 sapiencia, res et honores,
 morte ruunt subita,
 sola manent merita.

Die doot die nopet onder voet
 gheslachte, lechame, eere ende goet,
 so dat mer niet af hoort een twint;
 1005 dus es hier tleven maer een wint:
 weerelt vroescap, ende weerelt lof
 wart al te metten oft ware stof;
 maer wie dat hier wel heeft ghedaen,
 sijn loon sal sonder ende staen.
 1010 Dat secghen deze versekine
 die men hier las in latine.

Bedi willic dattu dit weets,
 met sulker maten alstu hier meets,
 so sal men di wedermeten.

- 1015 Naer dine doot saltuut wel weten;
 want hets Gods mate ende sine wet:
 so waer toe dat hem een hier zet.
 dat hem al tselves sal ghescien
 als hi hem deelen sal in drien:
 1020 zijn vleesch den wormen ende zijn bloet,
 ende zinen aeldinghers zijn werde goet,
 ende zine siele viant of vrient,
 wien dat zoe hier heeft meest ghedient.
 Daer sal soe vinden, no min no mee,
 1025 al hare verdiente, eist wel, eist wee;
 want God loont elken zine daet,
 welc hi doet, so goet so quaet.
 Die hier wel doet ende Gode ontsiet,
 hets recht dat hem daer goet ghesciet;
 1030 hets ooc ghelijc, die hier quaet doet,
 ende hi daer in dan sterven moet,
 dat zine siele wort ghesent
 int helsche vier dat nemmermeer ent.

- Vrouwe, bedi wacht u van dien,
 1035 ende leert u hier so wel voorzien,
 als u toecomen sal de doot,
 dat u dies wort gheene noot,
 want ghi ter deughet waert gheropen,
 als God uwe ziele wilde copen,
 1040 ende lossen ute der helscher gloede,
 met zinen pretieusen bloede.
 Die[n] coop soudi met rechte sterken,

vaste houden met goeden ghewerke[n],
 so soudi ten hoghen trone
 1045 metten salighen spannen crone.
 Maer wildi quaethede [h]antieren,
 ziele ende lijf sal danne faelgieren,
 dat u anegaet. Ja, eist niet recht?
 die vele teghen zinen meester vecht,
 1050 al gaet hi danne van campe tonder,
 dat ne dar niement dinken wonder.
 Hebdi ghenoechte in uwe sonden,
 ende ghi int ende daer in wort vonden,
 uwe ziele sal verloren bliven;
 1055 quaetheide mach daer niet becliven,
 soe moet ghehoont int ende wesen.
 Ghi moghet de gloze hier horen lesen:

Glossa. Die quaet doet
 ende in den moet
 1060 heeft wille also,
 mochte hire in bliven
 sonder ontliven,
 dies ware hi vro:
 up zulke sake
 es wederwrake
 also ghecuert:
 hi wort ghesent
 in den torment
 dat nemmermeer scuert.

1070 Na desen sprac Ghedinkenesse,
 in glozen was dus hare lesse:

Glossa. Es int onzienste,
 die goede dienste
 es ontgaen
 1075 daer hi in
 eere ende ghewin
 wel mochte ontfaen?
 bedi eist goet,
 die also doet
 1080 zine onvrome,
 dat hi so vroede,
 dat hi met spoede
 weder come.

Vrouwe, die Sin die zeide u wel

- 1085 een goet motet ende een bispel
 dat ghi ter doghet waert gheropen,
 als God uwe ziele wilde copen,
 ende lossen ute den helschen gloede
 met zinen pretieusen bloede.
- 1090 Die, wel vermaent, ter deughet staet,
 ende bi Folien ute gaet,
 hi verliest al goeden loon,
 zijn gheluc sal worden hoon;
 want soe es standaert ende vane
- 1095 van alre sondeliker ghedane.
 .III. officien hevet Folie,
 dat es bedriegh, hoon ende spie;
 want soe den mensche al toos bedrieght
 als zoe hem voestert ende wieght.
- 1100 Ooc es zoe der weerelt hoon,
 want pine, vernoy, scade, es haer loon.
 Sviants spie es soe ooc mede,
 want soe altoos van goeder zede
 den mensche ontkeert an hare macht.
- 1105 Bedi eist goet dat hem elc wacht,
 dat hi niet ga an haren dans,
 wille hi van sonden bliven gans;
 die vele volghet haren rade,
 zoe maectene bloot als eene made.
- 1110 *Glossa.* Die lettelt hevet,
 ende tselve ghevet,
 der Folien,
 waerhede, het lict,
 ende dat het dict
- 1115 als melc in zien.
 Dies soude elc poghen,
 wilde hijt doen hoghen,
 dat hijt daer lade,
 daert menichfoude

1120 dob[b]leren soude
bi vroeden rade.

Dobblen, vechten, tuschen, buzen
doet lant vercopen ende onthuze[n];
groot baraet met wiven driven

1125 laet zelden yement wel becliven;
vele zweeren en[de] lieghen
doet den gonen meest bedrieghen,
die sulke zeden wille [h]antieren;
dit zijn der Folie[n] manieren.

1130 Hoverde, Ghierichede ende Nijt
regneert met hare talre tijt;
luxurie, gramscap, gulsichede,
dat zijn costumen van harer zede:
van dezer leere hout soe scole;

1135 bedi so worder vele in dole
die van haren aerten lesen,
so dat zijs zome niet ghenesen.
Want ziele, lijf, eere ende ghewin
so verliesen sire dickent in,

1140 die ha[er]re zeden te vele plien.
Vrouwe, bedi wacht u van dien.
Hebdi ghevolghet met Folien,
comt weder, of ghi wilt bedien,
de wile dat ghi hebt den tijt,

1145 eer ghi versmoort int helsche bijt;
want soe es tlijm van vele sonden
die menighe ziele zware wonden,
wan[n]eer dat soe mach bezwimen
de[n] mensche ende zinen gheest belimen,

1150 so es de ziele in aventuren

dat soe den viant mach ghebeuren,
ghelike den voghel die[n] een man
wel metten lime vanghen can.

Die in aventuren gaet

1155 met zonden lime, dat ziele verslaet,
heefti vroescap van naturen
hi sal hem te tijt doen puren.

Glossa. Die met hoofzonden
hevet ghebonden

1160 de ziele sine,
ende daer in stervet,
soe bedervet
in helscher pine.

1165 Dies es hi vroet
die hier wel doet,
ende hem te tijt
so wel bedinct
dat hi niet zinct
int helsche bijt.

1170 Vrouwe, verstaet wel deze lesse;
om dat ic heete Ghedinkenesse,
houdic die rierewaerde bachten,
dat ic den mensche sal bewachten,
dat hi niet gaet buten minen palen,

1175 dat hem de duvel mochte halen.
Want die na mi vergheten bliven,
hi salse alle over zijn bescriven.

Dat spellet so, diet wel verstaet:
die sonde hier doet ende quaet,
1180 ende hem te tijt niet wille bedinken,
dat hi sal in de helle sinken;
hi wort vergheten buten palen,
die duvel sal de ziele betale[n].

Bedi eist eene vroescap fine
1185 wel bedocht altoos te sine
om twee dinghen die zijn in scille,

- dats weerelt wesen, ende Gods wille.
 Die hem aent beste hout ghestade
 hi volghet zeker vroeden rade;
 1190 want Gods wille es trouwe fine
 die sonder ende staet te zine
 met groter bliscap ende met pace,
 met glorien, minnen ende solace;
 maer weerelt wesen es anders niet
 1195 dan al bedriegh, diet wel besiet,
 ende onghestade ende ongheware,
 ende altoos met pinen zware;
 want niement levet so sonder pine
 hem ne ghebreect int harte zine.
 1200 Dus eist al droom, keitivichede
 der weerelt staet ende tleven mede.
 Die zine ziele om weerelt sake
 verloren heeft in helscher wrake,
 hem mach rouwen al te voren
 1205 dat hi van moedere wort gheboren;
 dies es hi dulre dan een zot,
 die Gode laet om weerelt spot,
 dat hier so cort neemt ende zware,
 als men siet alle daghe clare;
 1210 want die Hem niet te vriende hevet,
 het es verloren al dat sijns levet.
 Bedi eist vroescap dat een late
 daer hem of comen mach ombate.

- Glossa.* Die hier so micken
 1215 up weerelt sticken
 dat zi verliesen
 hemelrike,
 zekerlike

zi dinken mi riesen;
 1220 want weerelt loon
 dat wort al hoon
 int henesceeden
 doet een niet wel,
 de duvel fel
 1225 sal hem gheleeden.

Vrouwe, ic seght u wel int ware,
 want die Scripture proevet clare,
 dat weerelt vroescap es bekent
 voor Gode sot ende blent,
 1230 bi dat soe met zonden smitte
 haer mesleet ten helschen pitte,
 daer soe in versmoort moet bliven,
 ende emmer sterven sonder ontliven;
 want an de ziele es gheen ende
 1235 in bliscepen no in ollende.
 Bedi es zoe sot ende blent
 dat soe haer brinct in den torment
 daer soe weelde hebben mochte,
 up dat soe vroedelike hier wrochte.
 1240 Vroescap es een guet juweel
 daer soe met trouwen blijft gheheel;
 want soe den mensche bringhet teeren,
 ende zine ziele ter glorien Ons Heeren;
 maer vroescap die met Vaellewe[n] ridet,
 1245 daer malicie in verblidet,
 dat es een sadel van barrate,
 die altoos draeght helsche mate
 in ghiericheden, in quaden dinghen,
 die [de] ziele meest ter hellen bringhen.
 1250 Die up haren zadel sit,
 soe sal hem voeren in den pit

daer ghewring in es van handen
 ende groot gheweene ende crijsch van tanden;
 daer sal hi met tormente zweeten,
 1255 wille te tijt hier niet af beeten.
 Bedi so doet hem goet voorsien
 hoe men den pitte sal ontvlien.

Glossa. Die spreken hoort
 so menich woort
 1260 van helscher pine,
 ende hi hem niet
 so vele ontsiet
 daer in te zine,
 hine wercter na,
 1265 als ic versta,
 hijs zot keitijf
 dat hi verkiest
 daer hi verliest
 ziele ende lijf.
 1270 Dies es hi vroet
 die so voorsiet
 te tijt eer hem
 te zwaer messciet.

Tbeghin van alre vroescap goet,
 1275 dats Gode tontsiene in sinen moet;
 bedi so een meer Gode ontsiet,
 so hi noder zouden pliet.
 So die speghel meer es clare,
 sore een bet wort gheware
 1280 wat hem zelven mach messitten
 eist van plecken of van smitten.
 Deze exemple ghevet tbediet:
 so God den mensche meer voorsiet
 te ghevene vroescap ende sin,
 1285 so hi meer es ghelast daer in
 te kennene ende te minnene Gode,
 ende wel te houdene sine ghebode.
 Doet hijs niet, het wort hem quaet
 meer dan dies hem niet verstaet;

- 1290 want na der vroescap die een hevet
 so eist dat God hem vonnesse ghevet.
 Bedi mach niement hier zijn vroet,
 dan die den wille Gods hier doet;
 want die wel doet, ende Gode ontsiet,
 1295 God laet hem ghebreken niet:

Nota. Timentibus deum nichil deest.

- Die Gode ontsiet
 ende deughden pliet,
 zekerlike
 1300 God sal hem gheven
 dat langhe leven
 in sijn rike.
 Die Hem wel wijct,
 ende niet bezwijct
 1305 God es hem vrient;
 want sine wet
 die ghelt hem bet
 dan hi verdient.

- Vrouwe, hier zijn noch in latine
 1310 bescreven .iiij. versekine,
 die elken gheven goet bediet
 bi also dat hire wel in ziet:

- Nota.* Vir videas quid tu jubeas
 dum magnus habetis,
 1315 et caveas ne forte ruas
 Dum stare videris.
 INspicias, ne despicias
 quem laedere quaeris;
 dat varias fortuna vices,
 1320 non ergo mineris.

- Bezie wattu ghebiets, Man,
 als du groot in regnacen zijts;
 want dAventure, die spelen can,
 zoe worpt wel een aes voor een sijs.
 1325 Al waent een wel ende zeker staen,
 het verkeert [soms] bin corter ure;
 Fortuna doet hem vallen saen

ende gheeft hem over tsoete tsure.
 Zoe ghevet beede, lief ende leet,
 1330 hets haer costume, want soes pliet;
 al onversien, eert een wel weet,
 so es hem somwile zwaer messciet.
 Want hare bedriegh dat es so fel
 ende onghestadich van manieren,
 1335 als een waent varen ten besten wel
 so siet men dickent meest faelgieren.
 Bedi es wanen gheen seker sake,
 want hets: "ic misse of ic gherake."

Glossa. Die zine dinghen
 1340 up twijfelinghen
 wille seker ghissen,
 al waent hi staen
 of vordewaert gaen,
 hi mach wel missen.
 1345 Al es een heere
 met groter eere
 up twiel ghecleven
 alst omme draeyt
 ende hi of waeyt
 1350 dan moet hi sneven.

Bezie wattu ghebiets, Man,
 ende ne wilt ooc niet blame[e]ren
 dien du hebbes leede dan,
 want daventure mochte so keeren,
 1355 waert dattu hem haddes leet,
 hi mochte di lichte weder deeren,
 ende soud di wriven in dijn cleet.
 Wie vele dreeghet ende lettelt slaet,
 men siet, die zulker zeden pliet,
 1360 dat scande hem zijn eere of dwaet,
 ende dat men hem te min ontsiet.
 Bedi eist beter stille ghezweghen
 dan dreegherien groot ghedaen,
 want het ghevalt wel, die des pleghen,

1365 dat zi daer voren smerte ontfaen;
 want die ghesleghen wesen waent
 door evelmoet of duer mesdaet,
 ic wane hem vreesse wel vermaent
 dat hi zomwile voren slaet.

1370 Bedi eist eene vroede zede
 horen, zien ende zwighen mede.

Nota. Audi, vide, tace,
 si tu vis vivere pace.

1375 Hooren, peinsen,
 zwighen, veinsen
 ende wel voorsien,
 dat zijn seden
 van wijsheden,
 dies willen plien.

Glossa. Al wilde een micken
 1380 te doene sticken,
 die bliven achter,
 wetent gheene
 dan hi alleene.
 so nest gheen lachter.
 1385 Maer die den speghel hevet claer,
 hi mach hem bezien te bet
 of hem wel zit huut ende haer,
 ende of hi ooc yet es besmet;
 maer heefti smette, ende hise of dwaet,
 1390 so es het vrome dat hi hevet
 den speghel, daer hi bi verstaet
 in wat state dat hi levet.
 Dit notabel gheeft tbediet:
 so wie die vroescap hevet in,
 1395 eist zo dat hijt wel besiet
 zijns levens staet ende sijn beghin,
 ende hi hem so ter deughet set
 in al dat Gode toebestaet,
 dat zine siele blijft onbesmet
 1400 van alre hooftzondeliker daet,
 so es het vrome dat hi levet;
 want hi hem speghelt als de vroede,

daer hi Gode tgoet up ghevet
dat Hi cochte met zinen bloede.

1405 Die wel den coop hout die[n] God cochte,
hi es ooc vroet in sijn ghedochte.

Glossa. Die wel wacht tgoet
daer God sijn bloet
om gheven wilde,

1410 hi speelt ziene
om wel tontvliene
der hellen ghilde;
want hemels wensche
sal elc mensche

1415 hebben ghenoech,
die dient met trouwen
Gode, ende der Vrouwen
diene ghedroech.

Maer die so ghier hier es gheboren

1420 Om weerelt eere om weerelt goet,
dat hi bi cave verliest sijn coren,
hi es wel dul, al heet hi vroet;
want weerelt ghewin staet onlanghe
met elkerlike[n] dies hier pliet:

1425 die doot soe vellet bi bedwanghe;
hoe groot hi es, soe ne spaert niet.
Blijft zine ziele dan verloren
om tghewin dat hi hier dede,
so gheeft hi wel om caf sijn coren,
1430 ende weelde groot om zeerichede.
Die om lijfneere gheeft zine erve,
hets recht dat hi der vrome derve.

Glossa. Die coren om caf
ende mout om draf

1435 hier wille gheven,
ende gout om loot
ende lijf om doot,
hi dinct mi reven.
Wel sijn zi datte

1440 die hier van scatte
hare[n] God maken;
alsulke ghier
in helsen viere
sullen zi doot blaken.

1445 God hevet Ghierichede onwe[e]rt
om dat hoe meer dan recht begheert;

want soe es guls ende grondeloos
 die niet versaden can altoos,
 dat toocht wel harer naturen aert:
 1450 so soe meer heeft, so[e] meer begaert;
 soe tiert den gonen die twater laet,
 so hi meer drinct, so min versaet.
 Die wel hare aerten claer can spellen,
 hi vindse poorte van der hellen
 1455 die al verzwelghet dat haer toecomt.
 Bi ghiericheden was meest verdomt
 Lucifer ende zine ghesellen.
 Al tselves mochte Adaem wel tellen,
 tote dat gheboren was de gone
 1460 die hem verlost, Marien zone.

Ooc es zoe endsel ende beghin
 daer alle valscheit meentet in;
 om dat soe tgoet begheert alleene,
 so hout soe trouwe niement gheene.
 1465 Discordia es zoe van stade
 ende wortel fel van onghenade;
 want soet al om der weerelt goet
 vechten en[de] striden doet.
 Bloedighe tanden ende grippelhande
 1470 dat dinct haer eere, al es het scande,
 want rapen, roven ende tasse[e]ren
 daer mede can soe haer gheneeren.
 Hare gole die es so wide ontdaen,
 al dat soe ziet dat wille soe vaen;
 1475 van weerelt scatte, van weerelt goede
 daer of mach soe niet worden moede.
 al ware de weerelt haer alleene,
 het soude haer dinken zijn te cleene.
 dat doet al hare begheerte ghiere,

1480 die vlamme es van den helschen viere,
 die smenschen herte so doet bloeyen
 ende om der weerelt goet so gloeyen,
 dat zoe verbarrent trouwe ende minne,
 recht ende redene in sinen zinne,
 1485 om dat hi gheen van desen vieren
 bekennen wille no wel antieren;
 maer valscheit, bedriegh, honinghe, baraet,
 dats daer hi up rijt ende gaet,
 dat es een sadel van bedrieghe;
 1490 want thelsche vier wort sine wieghe,
 die daer up rijt in dit leven,
 wille hijs niet te tijt begheven.
 Dies es hi vroet, eist wijf of man,
 die hier te tijt of beeten can.

1495 *Glossa.* Ghierichede
 pleecht sulke zede
 in allen zinne,
 dat soe laet varen
 om haer begaren
 1500 trouwe ende minne.
 Al waert al goet
 der weerelt vloet
 (soe es so stridel!)
 ende soe in hare
 1505 al liepe clare,
 haer zwelgh bleve idel.

Om dat soe hier niet mach versaden,
 so sal soe vinden gheene ghenaden;
 thelsche vier wort haer ghelach,
 1510 daer torment niet versaden ne mach,
 want sore meer in wort ghetast,
 sore meer torments in wast.

Glossa. Dat es maniere
 ghelijc den viere
 dat berrent lichte:
 1515 so mer meer up doet
 soet harder moet
 barnen van rechte:
 dies es hi vroet,
 1520 die hier so doet,

dat hi hem houde
so milde onghier,
dat thelsche vier
hem niet bescoude.

- 1525 Vrouwe, bedi siet up mijn teeken,
of ghi wel wilt uwe ziele que[e]ken,
want ic draghe van rechter zede
een teeken van twee hoofdenlede:
teen siet weder, ende tander voort,
1530 als het na rechte wel behoort.
Of u God zin ende vroescap ghevet,
ziet weder hoe ghi hebt ghelevet
van den beghinsele uwer tijt;
daer in dat ghi mesdadich zijt,
1535 betert dat so met ghewelde,
dat u God daer of quite scelde.
Ooc mede suldi vorwaert zien
dat bi naturen sal ghescien
dat cort uwes levens wort een ende,
1540 ghine weet welctijt no hoe ghehende.
Bedi voorsiet u so te tijt,
dewile dat ghi in live hier zijt,
dat ghi u so ter deughet keert
datter God in si gheeert.
1545 Met goeden wille ende met weldaden
so suldi vinden Gods ghenaden;
want God loont elken sine daet,
welc hi doet, so goet so quaet.
Dat can wel deze glose toghen,
1550 die men hier lesen sal voor oghen:

- Glossa.* God es so vrient
die hem wel dient,
dat hi hem ghevet
vulmaecten loon
1555 in zinen troon
daer hi bi levet;
want het es zede
der godlichede

dat soe ghelt beede
 1560 so wat een doet,
 eist quaet, eist goet,
 in lieve, in leede.

Vrouwe, bedi doet minen raet,
 ziet wel up uwen cranken staet,
 1565 waer of ghi quaemt ende wat ghi zijt,
 waer toe ghi sult in corter tijt.
 Uwes levens es gheen sekerhede
 hedent, tavent, no morghe mede;
 die doot die heeft u zaen verbeten,
 1570 ter weerelt wordi saen vergheten.
 Bedi behout dat werde goet
 daer God om gaf Zijn zoete bloet,
 dat es de ziele, die in u vat
 besorghet es cout en[de] nat,
 1575 nat van sonden ende cout van gracien;
 dus es zoe emmer in tribulacien.
 Bedi laet u te tijt bedinken
 eer ghi u scip hier laet versinken;
 dats vroescap, ende wel ghedaen.
 1580 An deze gloze moghedijt verstaen:

Glossa. Dat es een ries
 die sijn verlies
 voor oghen siet,
 mach hi dat weeren
 1585 eert hem sal deeren,
 doet hijs dan niet.
 Die hem mach witten
 van sonden smitten
 ende zuver dwaen,
 1590 ende scande in eeren
 mach doen verkeeren,
 dats wel ghedaen.

Vrouwe, bedi doet mine bede;
 het wort u nutte ende salich mede:
 1595 ghi sult ontzeilen uwen mast
 als ghi in storme wort verlast,
 dat es, dat ghi sult uwe meeninghe[n]

met omoede so wel bedwinghen,
 dat der quader Hoverden wint
 1600 daer in gheene stede vint.
 Behoet di wel van dezer sake,
 so suldi zeilen met ghemake;
 ghi sult castien uwe jeughet
 dat zoe haer meentet metter deughet
 1605 ghestadelike in alre wijs,
 so suldi hebben lof ende prijs;
 want soonste cleet dat mensche andoet
 ende tbeste mede, dats name goet.
 Hout di wel an deze costumen vast,
 1610 so blijft u scip seker ghemast.

Met goeden seden ende scone manieren
 suldi u leven doen verciereren,
 dat u Folie niet ne drepe;
 deze cablen sijn goet ten scepe.

1615 Ghi sult voorpeinsen in uwen moet
 wat u mach wesen quaet of goet,
 ant beste suldi u vaste houden;
 so mueghedi u wel verbouden
 dat u scip wel sal vlieten,
 1620 wildi sulken anker uut scieten.

Es u scip ooc worden nat,
 so suldi nemen u oosvat,
 ent daer mede zuver laren,
 dat es, dat ghi wel sult verclaren
 1625 uwe sonden, ende uwe mesdaden,
 daer ghi mede zijt verladen,
 met uwer tonghen al wel belyen.
 So sal uwe ziele wel bedyen,
 hebdi berouwenesse van dien,

1630 ende ghize voort niet meer wilt plien.

Groten wille vast ende goet
 so suldi hebben in uwen moet
 Gode te minnene ende tontsiene,
 quaet te hatene ende deught te pliene;
 1635 pleghedi dies wel van manieren
 so sal de roeder u scip wel stieren.

Als ghi al dit wel hebt ghedaen,
 suldi uwe oghen laten gaen
 up die leetsterre die u sal leeren
 1640 waer toe ghi best u sult bekeeren,
 dat es, dat ghi met goeder trouwen
 ghenaden sult soeken an deze[r] Vrouwe[n],
 die moeder es van ontfaermichede,
 leetsterre van der zielen mede,
 1645 dat zoe bi harer goeder gracie[n]
 u scip uut alre tribulacie[n]
 verlosse ende te lande wise,
 so dat uwe ziele ten paradise
 comen moete al sonder blijf,
 1650 als doot sal sceeden siele ende lijf.

Sijt wel versekert ende [weet] goet,
 eist zo dat ghi dit [al] wel doet,
 dat u haer gracie toe sal comen
 ghelike dau comt in de blomen,
 1655 die uwe ziele van alre smitten
 wel zuveren sal als lelie witte,
 ende claer verlichten uwe memorie
 met harer gracieuser ystorie,
 dat ghi sult weten ende wel bekinnen
 1660 hoe ghi Gods hulde sult ghewinnen,

daer ghi bi sult behouden bliven;
 want soe es Vrouwe boven allen wiven,
 hare gracie tiert der olie baye
 die van naturen was so vraye,
 1665 dat soe smenschen lijf do[o]rgaet,
 ende evel ende quetsinghe te slaet.
 Also doet hare gracie fine:
 zoe es der zielen medicine
 die herte, zin, wille ende meeninghen
 1670 wel zuveren can van allen dinghen
 die der zielen mochte[n] deeren
 als zoe haer wille daer toe keeren.

Vrouwe, bedi doet als de vroede,
 dient haer so met willen goede
 1675 dat soe u ghehulpich blive
 in de uuttaert van uwen live,
 als uwe ziele sal comen moeten
 ten jugemente daer God sal boeten,
 dat zoeze blide uut moete bringhen;
 1680 dit radic u boven allen dinghen.
 Hier makic ende van minen sermoene.
 Ic gheeft di up als in pardoene,
 Jan Praet, die dit dicht begonste,
 dat duut vulbringhs na dijnre conste.
 1685 Nochtan dinestu mi in dole.
 Ganc ter Sapientien scole
 ende merc wel bi haren rade,
 oft u wilt bliven sonder scade;
 want hare lesse hebstu vergheten
 1690 dat sal di worden zwaer verweten,
 du ne beters di in corten tiden;
 maer du suls te langhe ombiden,

want du hebs gheenen tijt ontfaen
 daer du iet zeker up mueghs gaen
 1695 teghen die doot die al verslaet
 dat lijf heeft of lijf ontfaet.

Glossa. Deze .III.,
 dat dinke mie,
 zi gheven raet
 1700 in wat manieren
 een sal [h]antieren
 zijns levens staet;
 wille hi becliven,
 behouden bliven,
 1705 so moet hi plien
 alsulke dinghen
 als zi voort bringhen,
 ende hem voorsien.

Na dien dat up mi es
 1710 so willics mi voort bewinden
 bi dese[n] .III. mach hem elc domen,
 ende ooc wel de redene vinden
 hoe dat hi leeden sal sijn leven
 in joncheden ende in sijn ouden.
 1715 God heeft dies den mensche ghegheven
 dat hire hem bi behouden soude.
 Ghedinkenesse doet mi verwijt
 dat ic vele bem in dole,
 ende hebbe ghesijn eenen langhen tijt;
 1720 dies soudic gherne gaen ter scole
 tote Sapientien der vrouwen,
 dat soe mi leerde een ghetide,
 dat mine ziele mochte scouwen
 Gode, ende met hem wesen blide.

1725 O Sapientia, Vrouwe fine,
 om dat ghi spelt de dromen mine,
 so soudic u gherne vraghen
 (want elc seght hier de tale sine
 van dezen .III., dats wel aenscine),

- 1730 hare redene dinct mi wel eens draghen;
 maer es waer dat zi vertrecken,
 so mach ic bi mi zelven mecken
 dat ic leve in sonden zware;
 want ic mi niet can ghedecken
- 1735 van sonden smetten no van plecken,
 men worter vele an mi gheware.
 Omoedichede es mi ontfloen;
 Hoverde hout mi in haer bandoen,
 dat mach men zien an minen staet,
- 1740 Verwaenlichede, diere mi toe spoen,
 [ende die mi leerde al haer ghedoen],
 die doet mi toghen fier ghelaet;
 Ooc heeft mi Ghierichede bezeten,
 die trouwe ende minne heeft verbeten,
- 1745 dat zoe in mi es cleen aenscine;
 bedriegh, oketten leert soe mi weten,
 hoe ic met faulten sal ontmeten
 tgoet dat soude eens anders zijn.
 Soe raet mi dat ic niet ne spare,
- 1750 weder het recht of onrecht ware,
 als ic mach hebben goet of scat;
 mi spant so ghier nature van hare,
 so ic meer hebbe, so meer beghare,
 van der weereit goede wordic niet sat.
- 1755 Ic ben ooc sulc, in wille niet miden
 te deerne gherne tallen tiden
 den gonen die[n] ic hebbe leet;
 als hi wel vaert ic beens onblide.
 Ic waent bi rade comt van Nide
- 1760 die talre felheden es ghereet.
 Sal ic ooc yemant in hulpen staen,

daer moet miede voren gaen,
 of zine besoenge sal niet klicken;
 al hatti voormaels wel ghedaen,
 1765 het ware van mi vergheten saen,
 om dat het zijn al nieuwe sticken.
 Vrecheit es wel mine vriendinne;
 zoe raet mi dat ic niet beghinne
 yemende te ghevene van den minen
 1770 door beden wille no door minne,
 en come so dat icker aen winne:
 so sal mijn goet niet moghen dwinen.
 Aerme, scamele, weeke lieden,
 die ne willic eere doen no bieden,
 1775 want si hen niet ghehelpen moghen;
 maer wie dat mi wel can bedieden
 hoe ic mach winnen grote mieden,
 hem willic werdichede toghen.
 In cabarette ende in taverne
 1780 so ben ic milde[r] te verterne
 eens anders gheldekijn dan tmijn.
 Up scone vrouwen sie ic gherne;
 dies ne staet mi niet tomberne,
 sal ic wel te ghemake sijn.
 1785 Als ic bi hen ben gheseten,
 hemelrike hebbic vergheten;
 so doe ic ooc der hellen wrake.
 Gherne drinke ic wel ende ete
 ghesoden, ghebraden, van den spete,
 1790 daer ic mi mede doe te ghemake.
 In goeden wine, in vetten capoene,

in dieren cleedren van saysoene,
 daer in hebbic groot delijt;
 in penitencien groot te doene
 1795 of vele te hoorne Gods sermoene,
 dat verleet mi talre tijt.
 Sal ic aldus ten hemele comen,
 so mach ict mi bet beromen,
 dat ics hebbe beteren coop
 1800 dan de Sinten hadden some[n],
 die met penitencien waren ghenomen,
 so dat hen tbloet ten voeten droop.

Jan, du spreects al [t]ontbonden,
 als oft u waers in frenezien,
 1805 verfierstu di in dine[n] zonden
 dat es wert van duvelien.
 So de duvel meer quaets doet,
 so hijs meerre wille hevet;
 want tallen quade staet hem sijn moet:
 1810 ic wane hi di den raet al ghevet.
 Want tminste point van alle[n] desen,
 up dattu di niet wils bekeeren,
 dat soude di doen verloren wesen,
 als ons deuwangelisten leeren.
 1815 Want Hoverde ende hare partie
 heeft God al in sinen ban,
 dats Nijt, Ghierichede, Luxurie,
 Vrechede, Ontrouwe ende haer ghespan.
 So wie die jeghen Hem wille sporen
 1820 met dat dezen toebestaet,

ziele ende lijf blijft al verloren,
 up dat zi sterven in die daet.
 Bedi so leere omoedich zijn,
 oft u met Gode wel wilt leven,
 1825 drinc niet der Hoverden venijn
 die dine ziele mach vergheven;
 want soe met Gode es so leet,
 dat hize bien uut zinen rike:
 niement es so vroet die weet
 1830 van quaetheden haer ghelike;
 want soe es van naturen blent
 ende van alre deughet ontweghet
 die haer zelve niet bekent;
 so ne doet de mensche die haers pleghet.
 1835 Soe es venijn boven allen dinghen;
 dat willic proeven int ghemeene:
 want soe haer mach met niement minghen,
 altoos so wille soe zijn alleene.
 Bedi als zoe den gonen ziet
 1840 die tselves pleghet dat soe doet,
 soe hevets toren ende verdriet;
 nochtan dinct het haer zelve goet,
 om dat zoe wille sijn de meeste,
 so haet soe haer ghelike zeere;
 1845 van haer zelve maect soe feeste,
 ende niement el ne doet soe eere.
 Bedi mach soe wel heeten blent,
 dat soe heeft glorie in haer ghelaet,
 ende zoe niet in haer zelve kent
 1850 dat haer dinct van een ander quaet.
 Bedi so spreect haer niement goet

die hare ghevoere weet ende ziet;
onruste, scande ende evelmoet
so heeft zoere of, ende anders niet.

- 1855 Hoverde es boom van zulken aerde,
die quade vruchten draeght altoos;
haer wortelen strecken duer die aerde
tote in de helle grondeloos;
dus comt soe uter hellen ghegroeyt
1860 met .VI. lede[n] van quaden telghen:
hare vruchten diere aen staen ghebloeyt
die sal de helle weder zwelghen.
Dat es Nijt ende Ghierichede,
Vrecheit, Gulsichede ende Luxurie,
1865 ende Gramscap fel; dat zijn .VI. lede
die spruten ute der Hoverdie.
Dus es Hoverde fundament
van alle de[n] .VII. hoofzonden,
daer zielen bi meest zijn ghescent;
1870 dat willic di met ware oorconden.
Want als zoe vindt haer ghenoot,
dat soe niet bliven mach te boven,
soe hevets toren ende anxte groot:
daer macht men Nidichede loven.
1875 Tander point es, dat soe begheert
der weerelt goet hoe dat het zij:
in deze dinc so openbaert
haer Ghierichede, dat dinke mi.
Tderde es een point, ic seght di hoe:
1880 es zoe van weerelt scatte rike,
dats hare begheerte ende meer daer toe
om te verhoghene haer ghelike;
want dat bin haren claeuwen comt,
soe laet haer lichte niet ontgaen,
1885 wie[n] dat scaet of wie[n] dat vroomt:
Vrecheit mach men daer verstaen.
tVijfste point dats Gulsichede
in overate, in overdranke,
daer soe haer doet te ghemake mede,
1890 die wel vervullen hare lanke.
Dats haer begerte ende al haer aert:
den mensche hevet soe so verdullet,
dat hi gulsichede niet spaert,
eer sijn buuc al es vervullet.
1895 Maer als hi sat es ende blide
die buuc, ende weeldich van den live,
dan comt nature met eenen stride
beede in manne ende ooc in wive,
diese dickent daer toe dwinghet
1900 dat zi doen onzuverhede.
Dit let, dat hier hoverde brinct,
mach heeten wel luxurie mede.
Alst hare al niet wel wicket
dat soe hoort ende dat soe ziet,
1905 ende yement hem vele verriket
soe can haer ghewachten niet,

soe wort tornich ende verbolghen,
alst haer niet al leit onder voet:
so vele venijns heeft zoe verzwolghen,
1910 dat soe gramscap toghen moet.
Dus machmen .VII. zonden proven,
die alle uut der hoverde[n] spruten,
van Gode worden si verscroven,
die grote hoverde int herte sluten;

- 1915 up dat zijs niet te tijt ombeeren,
dewile dat zi in live hier leven,
so sullen zi in den vlammen ve[e]ren,
daer hoverde in es verdreven.
- Jan, nu hore, ic sal di nomen
1920 de vruchten, die deze telghen draghen,
die alle uut der hoverde comen
ende jammerlike [de] zielen plaghen:
dats alle maniere van quader sake,
onrecht, bedriegh, honinghe, barraet,
1925 verradenesse, quade achtersprake,
diefte, roof, valschede, moordaet,
faulten, oketten ende tassement,
scalchede, onneere ende symonie,
felhede, zothede vele ombekent,
1930 temptacie, quade ypocrezie,
scelden, vechten, zweeren, lieghen,
zonde, scande, onzuverhede,
deze vruchten zi bedrieghen
hem allen diere meenten mede;
1935 want eere, lof ende goede name,
die sal hem te gliden saen
die hem hout an hare blame;
bedi ware soe goet wederstaen.
Want hier in mochte een verburen
1940 dat hi ter weerelt worde ghescent;
ende elre ooc vele meer besuren
int helsche vier dat nemmermeer ent.
Want daer comt of ompais van herten,
scade, vernoy, rouwe ende toren,
1945 die beede ziele ende lijf so smerten
dat zi int ende bliven verloren.
Want deze boom, daer ic of telle,
die bi Hoverden es vertrect,
dats Lucifer, proost van der helle,
1950 die up alle quaethede mect.
Hi es de gone diese eerst wan;
bedi es zoe de dochter sine;
daer omme moet soe ende haer ghespan
altoos zijn van quader mine.
1955 Soe es so putertiere fel,
dat zoe benijt al dat soe vindt:
soe maect haer groot ende niement el,
bedi es niement die haer mint.
Of zoe niet minnet haers ghelike,
1960 wien soude soe moghen minnen dan,
no Gode mede van hemelrike?
Bedi so blijft zoe in den ban,
dat soe niet comen mach daer boven
daer soe ute was verdreven.
1965 Bi haer is Lucifer verscroven,
want hem der hellen crone es ghegheven.
Als twee hoverde te gader zijn,
dan wort Nidichede ontwaken,
want elc maect anderen fellen grijn

- 1970 met bedecten valschen spraken.
Lammes tonghe ende wulues herte
bliven daer ooc niet vergheten
die nijt zwellet hen toter sterte;
want elc wilde andren hebben gheten.
- 1975 Dit mach men bi den duvel spellen,
die van hoverden draghet tvenijn,
ende emmer mallic andren quellen
ende altoos zonder minne zijn.

- Cort gheseit ende al met ware:
 1980 in hoverde nes deughet gheene;
 want Lucifer es openbare
 Hoverde zelve van allen weene.
 Dies sullent zine scalke wesen,
 die hier hoverden te vele plien;
 1985 die wille, hi wachte hem van dezen!
 salich zijn zi die dies ontvlien.
Glossa. Uut Hoverdien
 ende ha[er]re partien
 eist dat si comen
 1990 in alle de sonden
 die zielen wonden
 ende meest verdomen.
 Dies wille hier God
 doen sijn ghebot
 1995 int helsche wach,
 daer nemmermeer
 torment no zeer
 in enden mach.
 Jan du hoors hier menich woort
 2000 vermonden van Hoverden felle,
 dat Lucifer al toebehoort,
 die principael es van der helle;
 bedi wacht di van haren saken
 doestuus niet du worts ghescent,
 2005 bedi God sal di meenter maken
 int helsche vier dat nemmer ent.

- Vrouwe, ghi dient mi sonder danc,
 ghi maect u sermoen so lanc,
 dat het mijn weldoen al belet.
 2010 Maer melodie ende nieuwe sanc
 ende goede spize ende goede dranc,
 dat soude mi greyen vele bet;
 want u verwijt gaet mi te na
 bedi ghi seght, als ic versta,
 2015 dat God op mi sal proeven clare

dat ic uut zinen weghe ga,
 ende sduvels raet so ane va
 dat het mi comen sal te zware.
 Van zinen rade weet ic niet:
 2020 God, die alle dinc voorsiet,
 die moete mi van hem doen keeren;
 maer an clergien hebbic bespriet
 dat zi node gheven yet:
 ic waent hen vrecheit doet ontbeeren.
 2025 Maer alle nemen zi gheerne mieden,
 diese hen gheven of willen bieden;
 al waert van claren woekerschatte,
 si souden den volke wel bedieden
 dat wel bestelt ware an henlieden
 2030 ende gheven hen paerdoen te quatte.
 Ic waent hem raet de ghierichede;
 zi drinken gherne ende eten mede
 vette spize ende goeden wijn,
 Gula hout [bi] hem hare stede,
 2035 so dat si pleghen hare sede;
 want aermoede dinct hem al venijn.
 Si draghen cleedren van saysoene,
 werdich, diere, van groten doene,
 daer Hoverde in mach reigne[e]ren.
 2040 Dat zi secghen in haer sermoene,
 dat ware hem zelve[n] zwaer te doene:
 het mochte haren lechame deeren!
 Wille een gracie impetre[e]ren,
 daer hi hem waent mede gheneeren,
 2045 hi moet gheven ghelt of miede[n],
 of symonie sa[e]lt hem weeren,

ende wel bespreken voor de heeren
 dat sine besoenge niet sal dieden.
 Bi groten wille van luxurien
 2050 houden si some vette amien
 die zi hantieren, ende handelen mede
 metten leden, die zi doen wien,
 ende Gode heffen ende benedien:
 dat dinct mi wesen grote onzede
 2055 hoe dat zi meughen sijn so coene,
 na der leeringhen Gods sermoene,
 als zi nachts lecghen in hoofzonde,
 Gods helighe messe sdaeghs te doene,
 ende te etene ende drinkene als lyoene
 2060 dat Helighe Sacrament met monde;
 ende als zi messe hebben ghedaen,
 dat zi dan weder keeren saen
 om te vernieuwene hare sonden
 an hare amien, die hem ontfaen.
 2065 Dan vliet hen God, dats mijn verstaen,
 snelre dan de haze van honden.
 Bedi het scijnt [mi] meer ontame
 dan of men eenen coninc name
 ende menne in eene vrye stake,
 2070 dat zi ontfanghen Gods lechame
 als zi hem in hoofzonden blame
 weten besmet van sulker sake.
 Het schijnt zi willen Gode verslaen,
 als zine neder roepen saen
 2075 te comene in hare onzuvre vate,
 als eist dat zi te biechten gaen,
 of zi niet voort of willen staen

no dor Gode hare sonden laten,
 ende zi an tzelve weder vaen,
 2080 daer si te voren in hebben mesdaen.
 Wat mach hen biechten staen in baten?
 Al hebben zi absolutie ontfaen,
 dat es also in mijn verstaen:
 zi lossen den ban ende comen verwaten.
 2085 Alsulc een voere ghelijct den honden
 zi spuwen, danne weder slonden,
 dan es het vu[u]lre dan te voren.
 Bedi sal waer voor recht oorconden
 int jugement van haren sonden
 2090 dat zi daer Gode willen versmoren
 Want God es fine zuverhede;
 dies wijst recht ende redene mede
 dat soe moet zijn al zuver fine,
 daer hi sal comen, in die stede.
 2095 Zo wee hem diese onzuveren dede,
 ende Hem ontfinc daer in te zine!
 Want hets der zielen condempnatie,
 dat eenich mensche sonder gracie
 Gods lechame wille ontfaen,
 2100 die in hooftzonden tribulacie
 levet met langher spacie,
 ende overhorich wille gaen.
 Wort een bedraghen in den ent
 dat hi keefsdom hevet bekent
 2105 of hoerdom of dies ghelike,
 zi houden daer of parlament,
 ende rapen tghelt alomtrent
 up aerne lieden ende up rike;
 al gheven zi tghelt, het blijft verloren,

- 2110 wort daer gheene absolutie gheboren.
 Dies leeren zi hem van Vaellewen spele.
 Al galt zoe lettel hier te voren,
 de costume es of ghezwoeren,
 zoe cost nu .III. waerf also vele.
- 2115 Al gheven zi onnozelen lieden
 hare absolutie door die mieden,
 wat mach[t] der zielen te baten staen,
 of zi hem heeten ende ghebieden
 dat zi hare sonden moeten bedieden,
 2120 ende daer of claer te biechten gaen?
 Dat zi te biechten moeten gaen
 daer tparlament of es ghedaen,
 dat dinct mi al sijn onrecht;
 want heeren die ghelt daer of ontfaen,
 2125 zi souden voor hem te quitene staen,
 ende draghen an hem der zonden plecht.
 Want als die boeten sijn vergouden,
 die nemers moghen hem niet ontsouden
 de ghevers ne souden bliven quite
- 2130 hier in dincsi mi trechte vouden,
 dat zi costume daer of niet houden.
 Bedi so schijntet Vaellewen vite
 dat zi Gods boeten aen hem trecken,
 ende zi nochtan niet vorder mecken
- 2135 dan hoe zi tgoet wel moghen rapen,
 daer zi hen waerme mede decken,
 eten, drincken ende verlecken,
 ende up sochte bedden slapen.
 Dat liede zwaer bepinen met handen,
 2140 dat eten zi met bloedighen tanden.

- Als nu wille Vaellewe redene sceuren,
 es God rechtich so sal hijt anden
 dat zi onnozele te rechte panden
 van boeten die hen niet souden gheb[e]juren.
- 2145 Want wat mach hem dat toebestaen,
 dat si van boeten ghelt ontfaen,
 die alle ter penitentien behoren?
 Vaellewe wille de redene slaen
 Ja, sullen de heeren quite gaen
- 2150 van sonden, die zi zelve scoren,
 ende aarme liede moghen vlaen,
 die min dan zi hebben mesdaen,
 daer schijnt rechtichede verzworen.
 [...]
- 2155 [...]
 [...]
 Zi zien een stro up eenen andren,
 daer zi mede spotten ende calandren;
 maer up hen zelven zien zi niet,
- 2160 diere onder draven ende wandren.
 Dus willen zi redene doen verandren,
 als dat daer in gheen recht ghesciet.
 Bedi si willen quite bliven,
 al eist dat zi met mannes wiven
- 2165 hoerdom doen of keefsdome mede;
 dus willen zi Gode tserne driven!
 Wat soudicker meer of scriven?
 ic laet al sceeden Gods rechtichede. .
 Aldus so mennen si in Vaellewen
- 2170 snelre dan zi vliegghen zwaellewen,
 die hen zelven vliegghende azen;
 zi poghen hoe zi moghen caellewen,
 der lieder beursen, daer zi up baellewen,

ende met weelden groot verdwazen.
 2175 Zi eten ende drinken der lieder sonden,
 daer redene ende recht in ware oorconden
 dat al behoort te penitencien.
 Heeren die deze loye vonden,
 zi roofden Gode van zinen ponden
 2180 bi wille van ghierer consciencien.
 Ic wane, waert also grote sonde,
 als predicaers secghen metten monde,
 si lieten se so up hem niet wassen;
 maer es het waer dat zi oorconden,
 2185 so slachten si wel verwoeden honden,
 die meest up hen zelven bassen.
 Dat zi met zulker[h]ande saken
 ter glorien Gods wanen gheraken!
 daer God zelve sprac met monde:
 2190 "die mijnre bliscap sal ghenaken,
 hi moet van den keelcte smaken,
 daer ic of dranc door smenschen sonde."
 Voorpeinsden zi om dat motet,
 zi souden hen wachten vele te bet
 2195 dat zi niet ute den weghe ghinghen;
 maer Ghierichede, die hen belet,
 ende van rechte meest es ontset,
 ne wils hen laten niet ghehinghen.
 Vrouwe, sal ic der waerheit lien
 2200 om dat ic dat sie an clergien,
 die ons leeren souden tware,
 dat zi hen trecken in partien
 met Ghiericheden ende Luxurien,
 so volghic vele te boudere nare.
 2205 Bem ic hier in ontweghet, Vrouwe,

so biddic u in goeder trauwe
 dat ghi mi so te weghe set,
 dat ic int vonnesse nauwe
 ute mach comen sonder rauwe
 2210 ende niet blive in sduvels net.

Jan ic diene di sonder danc,
 dat hebstu mi verweten wel;
 want mijn sermoen es di te lanc,
 du horets houder ander spel.
 2215 Maer tsermoen dat ic hier beghinne,
 dat sal di noch meer verleeden;
 om dattu zijns van harden zinne,
 bastaert, ruut ende ombesceeden,
 so moet ic langhe tale maken
 2220 eer ict di mach ghestampen in
 dattu mine redene cans ghesmaken
 dat doet dijn onverstandel sin.
 Waerstu subtijl, en ware gheen noot;
 te meerre es al de pine mijn,
 2225 dat ic door dine ru[u]theit groot
 te langher moet ghemoeyet sijn.
 Du bits mi, oft u zijns ontweecht,
 dat ic di weder te weghe zette,
 als de zondare vele pleecht,
 2230 die visschen gaet in sduvels nette.
 God weet, du zijns ontweghet zeere,
 verstouts du daerin dinen moet,
 om te doene sonde meere,
 door dat een ander sonde doet.
 2235 In dat so slachstu wel den blende
 die metten blenden wille wandren
 zi hen mesleeden so int ende

dat zi bederven mallic andren.
 Want waert dattu wel cons merken
 2240 der deughden zede, ende hare maniere,
 du souts bi haren ede werken,
 om dat God haet de quade chiere.
 Want Salomon, de wize man,
 hi seide dat elc mensche vroet,
 2245 die redene kent ende merken can,
 ter deught soude zetten zinen moet;
 al waert dat daer of els niet quame,
 dan deughet sco[o]nre heet dan quaet:
 door die scoonhede van der name
 2250 so soude elc poghen goeder daet.
 Maer om dattu gheene in en heves,
 so ne machtu gheene ute gheven;
 maer dine sonden, daer du in reves,
 zi hebben dine weldaet verdreven.
 2255 Bedi so seit men een bispel
 dat tvat gheeft ute dat in hevet;
 dat mach men an di merken wel,
 want di nature maniere ghevet.
 Du cons dijn vat niet so ghesluten,
 2260 dat mach men zien an dijn ghelaet,
 het ne moet weder toghen buten
 quaden wille ende quade daet.

 Ooc mede slachstu wel der cat,
 die gheerne visch eet bi naturen;
 2265 maer soe maect node hare poten nat:
 het schijnt dat zoet niet wille besuren.
 Recht dies ghelike dinct mi zijn
 twesen van di zekerlike;
 want du wils doen den wille dijn

- 2270 ende newer pinen om hemelrike.
Als men di sal in de erde vaten
waenstu met ziele daer in vlieghen.
of wiltu di daer up verlaten?
du salt di zelve meest bedrieghen.
- 2275 Nu merc of Jhesus zelve wilde
hemelrike meest besuren,
als hi zijn bloet hier sturte milde
over ons allen creaturen.
Waenstu dan comen sonder bezuren
- 2280 in sine glorie van daer boven?
dat sal di God niet ghewillecuren:
du moester pine eer omme proven.
Nu speghel di in deze lesse,
ende peins dat ic di secghe waer.
- 2285 Du spreecs ooc van den vonnesse,
als quans du hebs groten vaer;
maer hadstu vreesse van Gods wrake,
als du hier toghes in dine woort,
du souts niet pleghen sulker sake,
- 2290 als dat den duvel toebehoort.
Maer het es naturen sede
dat elc ghelike soect sijn ghelike,
voghelen, visschen ende beesten mede,
ende liede ooc arme ende rike.
- 2295 Bi dattu daer toe zijts ghewone
dattu gherne sonden plies,
so neemstu mercsels an de gone
die sonde doen, als duse sies.
Dus soecstu dijn ghelike snel,
- 2300 meer an de quade dan an de goede,

daer bi mach men merken wel
 dat di comt van quaden moede.
 Want ware dijn moet goed van meeninghen,
 du souts tquade laten varen;
 2305 nature soude di daer toe dwinghen,
 dattu deught souts moeten baren.
 Bedi het wijst naturen zede
 dat zoe seker toghen moet
 in willen ende in ghewerke mede,
 2310 welc het zi, so quaet so goet.
 Zoe es die deughet baren moet,
 als zoe comt van goeden sade,
 ghelike dat soe quaethede doet,
 als zoe wasset van den quade.
 2315 Om dattu zijts van quader mine,
 ende ooc van quaden aerde mede,
 so volghet de nature dine
 in quaetheden hare zede.
 Bedi machstu di wel ontsien,
 2320 wilstu di niet van sonden keeren,
 datti quaethede sal ghescien
 na der gherechtichede Ons Heeren.
 Merc wel, of een dief gaet stelen,
 ende het comt dat menne vaet,
 2325 sal hi niet hanghen moeten bi keelen,
 na dien dat het verboden staet?
 Want ghelike als mensche hier ent
 in sonden die God heeft verboden,
 so wort de ziele zijn ghescent
 2330 int torment van allen noden.
 Gods rechticheit sal niement sparen

daer zine ghenaden haer niet bewint;
 elc sal na sine verdiente varen
 also als Hijt ghescepen vint.

- 2335 Jan, ic hore di secghen daer
 eene redene van den papen
 die hare amien volghen naer,
 ende in onzuvere sonden slapen.
 Al es het waer, [h]en doghet niet
 2340 te begripene dinen heere,
 daer God in di zelven siet
 ghelike sonden of vele meerre.
 Want van den zonden die du wils pleghen
 so verwijt eenen andren niet,
 2345 eer du di zelven hebs ghedweghen
 so claer dat di God zuver ziet.
 Bedi, God weet, hets al verloren
 dat een up eenen andren winct
 van roken die hem comen te voren,
 2350 als hi zelve vu[u]lre stinct.
 Du lichts bestonken ende al verfelt
 in dine sonden, min no mee
 als een die voor sine deure smelt
 onzuverlike onder den snee.
 2355 Als danne de zonne heete scijnt,
 als ons wel toghet hare nature,
 dat soe den snee te watre dwijnt,
 dan blijft het vu[u]l voor sine dure.
- Jan, nu gloze up deze saken,
 2360 hoe zi [h]orribel sijn ende felle;
 als du de doot hier suls ghesmaken,

dan vinstu waer dat ic di telle.
 Voorsiedi wel, du moetster dure;
 want hets een dinc dat wesen moet,
 2365 ende dooghen daer dine aventure:
 vergaet soe wel, het es di goet.
 Al dinct di quaet sijn mijn sermoen,
 nochtan willicet bedi niet laten;
 want dat ic doe, dats om weldoen
 2370 bi aventuren het sal di baten;
 want diensu Gode ende du hem minnes,
 so machtu behouden bliven;
 maer alstu zonde ende quaet beghinnes,
 Gods gracie sal di niet becliven;
 2375 want doestu wel, so saltu leven
 in sine glorie excellent;
 doestu ooc quaet, hi sal di gheven
 die helsche doot die nemmermeer ent.
 Dus hevet di God hier cure ghegheven
 2380 dinen wille te doene gheheel,
 weder du sterven wilt, so leven;
 maer kiestu tbeste, hets dijn voordeel.

Als Lucifer so Gode ontkende
 in zinen troon ghebenedijt,
 2385 daer hi hem zelven mede scende,
 zo dat hi viel ende blijft int bijt,
 om dat zi waren van zin ende accorde
 die daer met hem vielen neder,
 so biense God met zinen worde
 2390 dat zi niet meer daer comen weder;
 maer dandre bleven alle in pace,
 die Gode kenden over heere:
 in glorien, minnen ende in solace

staet hen te zine emmermeere.
2395 Jan dus vrees ic nu van di
dattu zijns van harer scare,
die Luciferre stoeden bi,
daer zi om vallen moesten zware;
want du volghes meer de gone
2400 die werken tegen den wille van Gode,
dan die der doghet zijn ghewone
te houdene vaste zine ghebode;
daer schijnt het dattu niet bekinnes
wat hi door di hevet ghedaen,
2405 ende du hem ooc niet vele minnes,
als du wilt overhorich gaen.
Bedi machtu wel sijn in vare
dat di de plaghe sal ghescien,
daer du suls vallen metter scare
2410 die God met Luciferre bien;
want du wilt di bescudden mede
metter quaetheit van clergien,
die voor Gode heeft gheene stede
els dan int vermalendien.
2415 Bedi ic seght di zekerlike:
clergie es goet ende quaet ooc mede;
so waren dinghele in hemelrike
eer datse God versceden dede:
de goede hilt hi met hem te zine,
2420 de quade worp hi int helsche vier;
also sal hi noch doen aenscine
den quaden die nu leven hier.
Want de duvel heeft also wale

- 2425 Zi gaen gheminghet al te male
als wulven hier doen onder scape;
zi hebben in woorden lams maniere,
maer zi sijn wulven in die daet;
al scinen zi buten goedertiere,
2430 haer herte binnen meent al quaet.
Met rechte hebben zi wulves name
beter dan zi herden heeten,
die niet minnen der zielen vrame,
of daer ne moghe miede uut zweeten;
2435 si slachten dieven die gaen stelen,
al zien zi galghe voor hem staen,
die hen verworghen sal haer kele,
te min willen si niet stelen gaen.
Als een dief dan stelen gaet
2440 juweelen, scat of ander goet,
ende het comt [dat] menne vaet,
het scijnt dat hi dan hanghen moet.
Aldus eist met clergien vele[n];
die die helighe tijt Ons Heeren
2445 qualike besteden ende stelen,
als zi hen ter quaethede[n] keeren:
zi vinden ende zi sien bescreven
hoe dat si Gode dienen souden,
ende lieden goede exemple gheven,
2450 daer zi hem an moghen houden
in willen, in woorden ende in weldaden;
so souden si Gods bliscap winnen,
dies zi cleene zijn gheladen,
de quade die de sonden minnen;
2455 bedi so slachten si wel den dieven,

die hare galghen voor oghen sien.
 Zi lesen in boeken ende in brieven
 dat quaet den quaden moet ghescien;
 nochtan willen zi hen niet castien
 2460 dat zi yet meer der deughden plien.
 God salse meer vermalendien
 dan of zi niet wel consten zien.
 De duvel sal hare ziele vanghen,
 als de doot haer lijf sal scenden,
 2465 ende aen der hellen galghe hanghen,
 dats int torment dat niet mach enden,
 ghelike dat men den dief hier hanct,
 die stelen gaet der lieder goet;
 want als men metten stalen vanct,
 2470 het scijnt dat hi dan hanghen moet.
 Bi dezer d[e]ure saltu verstaen
 die conciencie van der herte,
 daer smenschen wille moet deurgaen
 ghelike two[o]rt doet duer de sterte.
 2475 Die zine conciencie smit
 met quader daet, met quaden wille,
 het schijnt dat hi onzuver zit
 ende smeltet vu[u]l voor sine zille.
 Also wilstu bevulen mede
 2480 de zille van dijnre conciencie,
 om eens anders quade zede,
 so sterfstu daer mede in violencie.
 als dine ziele sal moeten scerden
 uten lechame daer du in leefs,
 2485 so sal zoe moeten int vule terden
 up dattuut niet ghezuvert heefs.
 [...]
 2490 [...]

- die elke sonde hevet bi hare,
 ghelike dat hier es nu ghelesen;
 bedi mach elc wel zijn in vare
 die hier in de aventure moet wesen.
- 2495 Want niement es so vroet die levet
 dat hi wel soude connen ghemecken
 die zeerichede de dhelle in hevet,
 no hare tormenten alle vertrecken.
 Ic secghe di weder des ghelike
- 2500 contrarie jeghen dat ongeval:
 al leefde al tvolc van erderike,
 dat was, of es, of wesen sal,
 ende alle vroescap in een ware,
 ende daer toe eene tonghe mede
- 2505 so soude soe niet vulprisen clare
 de glorie van der godlichede;
 ende jeghen de bliscap van den trone
 so ne mach men gheen ghelike micken,
 so minlic zoete no so scone;
- 2510 bedi maerc wel up deze sticken,
 hoe vele dat zi versceeden hebben,
 teen in goede, ende tander in quade:
 die hem hier stelt ter bester crebben
 hi volghet seker vroeden rade.
- 2515 Bedi willic di informeren
 van contrarien tween ghelike;
 nochtan moghen si niet compareren
 jeghen helle no hemelrike:
 oft u moest peleggrim sijn met crachte,
- 2520 te gane pelegremage zware
 bi langhe coude winters nachte,
 ende niet altoos bi daghe clare;

alst harde woeye ende sneuwede milde,
 ende het ware donker ende onghedoeve,
 2525 ende mens di niet verlaten wilde,
 merc wel oft u souts wesen droeve.
 Nochtan secghic di over waer
 dat dese pelegremage felle
 niet gheliken mach een haer
 2530 jeghen de pine van der helle.
 Maer wildemen wisselen die te doene
 te half meye, bi daghe scone,
 als bomen bloeyen ende t' dal es groene,
 du souts hem bieden grote[n] lone;
 2535 Nochtan eist gheen comparisoen
 jeghen de glorie Gods Ons Heeren.
 Elc moet hier pelegremage doen
 daer hi nemmermeer sal keeren.
 So, wel hem, diese gaet bi daghe!
 2540 dat mach hi secghen diese doet;
 hi ne heeft wat doen van sduvels plaghe,
 bedi mach soe hem dinken goet.

Jan, ic proeve di noch met ware
 dat hemelrike moet wesen scone;
 2545 bedi du zies hier scinen clare
 zonne ende mane an den trone,
 ende scone blaeu dat firmament,
 dat ons verblijft met ziere nature,
 ende clare sterren daer in gheprent,
 2550 die blecken als gout in lazure.
 Of dus scone es de averecht zide,
 die hier tonswaert es ghekeert,
 so moet soe soonre zijn ende blide,

die rechte zide daer God reigneert.
 2555 Nochtan so nest maer een vloer,
 int peinsen van siere scone sale,
 dies mach hi rouwen diere ute voer
 door sine overmoedighe tale:
 dat was Lucifer, die felle
 2560 vielen beede, hi ende sijn ghezelle
 door sine grote hoverde felle
 in den karker van der helle.
 Bedi es hi wel zeer verdomt,
 die Hoverde hier so verkiest,
 2565 dat hi door hare partie comt
 daer hi ziele ende lijf verliest,
 ende hi ter bliscap comen mochte
 daer glorie nemmermeer te gaet,
 in dien dat hire wel na wrochte
 2570 met goeden wille, met goeder daet.

Omme dat Hoverde es fundament
 daer alle zonden af worden gheboren,
 so wort soe tallen tormente ghesent
 die der hellen toebehooren;
 2575 bedi mach soe wel hebben name
 te heetene helsche conighinne,
 want soe es somme van alre blame
 die men ghepeinsen mach daer inne.
 Ghelijc dat Lucifer algader
 2580 es prince van der helle[n] scande,
 die hare wan eerst als vader,
 daer hi om zit in de[n] helsche[n] brande,
 dus reigneert hi daer in hare
 ende soe in hem, up sulc covent,

2585 dat hem ende ziere helscher scare
 nemmermeer ghebreict torment.
 Nochtan so wat de helle in hevet
 gheliket niet een vingherlij
 jeghen de bliscap die God ghevet
 2590 hem allen die daer met hem sijn.
 Wilstu daer pelegrim sijn bi daghe,
 so radic dattu di so wachts,
 dattu niet bi sduvels plaghe
 in de helle ye vernachts;
 2595 maer peins om die vulmaecte glorie
 die nemmermeer sal nemen fijn,
 ende diene so met goeder memorie
 dattu daer pelegrim moghes sijn.

Vrouwe, mochte het mi so comen
 2600 dat ic daer pelegrim worde ghenomen
 te doene pelegremage clare;
 so mochtic mi wel beromen
 in den dach dat God sal domen,
 dat het mi scone comen ware.
 2605 Daer de inghelen sullen beven
 int jugement dat God sal gheven,
 lacen! hoe salt met mi sijn dan?
 want ic mi kenne in sonden leven,
 ende emmer so lanc so meer in sneven,
 2610 dies ic mi niet ghewachten can.
 Bedi so vreesic so tin[ne]gaen
 hoe dat mi God daer sal ontfaen,
 als hi mesdadich mi sal vinden:
 bi dat Scriture mi doet verstaen,
 2615 zine rechtichede sal mi daer slaen,

of zine ghenade sals haer bewinden.
 Bedi ghi seght mi uwe sprake,
 dat diesghelike in wederwrake
 up elke ziele sal ghescien:
 2620 dat hare lechame mesdoet in saken
 daer soe de pine of moet ghesmaken;
 bedi so doet hem goet voorsien
 hoe datmen scuwen sal dat zeer,
 dat ende ne neemt nemmermeer,
 2625 van tormenteliker quale,
 dat meerre nu es dant was eer,
 als zondaers nemen haren keer
 daer in te vaerne alte male;
 want so de helle meer wort ghelast,
 2630 sore meer torments in wast
 van zeericheden ende helscher pine;
 bedi God heeft also ghepast
 zo men meer zeers te gader tast
 hoe het meerre staet te zine.
 2635 God door sine ontfaermichede
 gheve ons zin, wille ende zede,
 dat wi hier so moeten leven,
 dat wi in des hemels stede
 moeten comen ende bliven mede,
 2640 als God hier ons de doot sal gheven.

Van der Hoverden hebbic ghehoort
 u vertrec ende u recoort,
 hoe dat soe es der hellen ploech;
 maer wildi nu noch secghen voort
 2645 van dat Omoeden toebehoort,
 dat ware mi solaes ghenoech:

- of zoe met Gode es so bekint
 dat hize waert heeft en[de] mint
 ghelijc dat hi hem zelven doet;
 2650 want hi es vroet die dat beghint,
 dat hi coopt daer hi aen wint;
 dadic also, het ware mi goet.
 Bedi biddic u, werde Vrouwe,
 ghelijc ghi zijt goet ende ghetrouwe,
 2655 dat ghi mi leer[e]t God[e]s wet
 so dat ic int vonnesse nauwe
 ute mach comen sonder rouwe,
 ende van hoofzonden onbesmet,
 so dat de felle helsche honden
 2660 mine ziele niet verslonden
 als mine lechame hier sal dwinen;
 al hebbic langhe ghesijn in sonden,
 ic soude gherne worden vonden
 ter bliscap die God gheeft den zinen.
- 2665 Jan du bids mi harde vele
 dat ic di leere God[e]s wet;
 mijn leeren gaet di al te spele,
 bedi dune does niet te bet;
 nochtan heeft di God vroescap ghegheven
 2670 so vele, dattu di macht[s] behouden,
 wilstu na zijnre schrifturen leven,
 dies saltu di niet moghen ontsouden.
 Al riepstu euwelike ghenaden
 up Gode, laghestu in de vliet,
 2675 te meer stoede hi di niet in staden,
 holpes du di zelven niet.

dier ghelike mach ic di zegghen:
 al leeric di, hets niet te beter;
 du ne wilster sin no wille toe lecghen,
 2680 du gheefs een goet cleet om een sleter.
 Nu hore, ic wilt di maken vroet
 ende met redenen wel besceeden,
 hoe dat men Gods wet leeren moet,
 die den mensche sal themele leeden.
 2685 Du gheefs hier dinen tijt van gracien
 om weerelt dwellinghe[n] die zielen leeden
 int helsche vier van tribulacien.
 2690 daer dine ziele bi soude leven;
 dat sal haer comen te groten zeere,
 wilstuus niet te tijt begheven.
 Bedi staet of van dinen sonden
 de wile dattu in live hier leefs.
 2695 so dat du niet den helschen honden
 dine ziele te bitene gheefs.
 Wilstu comen ter Gods zoene,
 so moetstu alle quaetheden laten,
 ende pinen di om wel te doene,
 2700 of anders mach het di niet baten.
 Wes omoedich, ontfaermich milde
 jeghen aerme lieden bloot van goede,
 oft u wilt comen in die ghilde
 die God hier cochte met zinen bloede:
 2705 want dallemoessenen blusschen zonden
 ghelike dat twater doet een vier.
 bi dat euwangelisten oorconden,

ende predicaers ons zecghen hier.
 Want caritate ende fijn omoet
 2710 sijn speghel van der godliche;de;
 sowie die wel hier duer hen doet,
 God sal ghehooren sine bede.
 Du bids mi dat ic di vroet make
 of Omoet es met Gode bekinnet;
 2715 trouwen, jaes; boven alle sake
 es zoe met Gode meest ghemin[ne]t.

Omoet es liebaert ende lam,
 fonteine ende boom van alre vrome[n],
 daer ons eerst de gracie of quam
 2720 dat wi den viant waren ghenomen.
 Want also goet als God moet zijn
 boven den duvel, verstaet dit wel.
 so es Omoedichede fijn
 boven quader Hoverden spel.
 2725 Dat willic proeven ende doen in ware,
 ende ooc met redene wel vulbringhen
 want God es zelve al openbare
 omoedichede boven allen dinghen,
 dat mach men lesen in menighe ystorie
 2730 die spreect, met ziere godliche;de
 hoe dat hi quam uut ziere glorie,
 ende wilde mensche worden mede,
 ende stervelic door ons wilde sijn,
 ende door de[n] gone[n] die hem mesdede.
 2735 Jan, nu merc int herte dijn
 of zijn mach meerre omoedichede:
 die hem ooc in de zide stac
 daer Hi in den cruce hinc,

- als zine soete herte brac
 2740 Hi vergaf hem [nochtan] alle dinc:
 Hi dede hem zien (want hi was blent)
 met zinen precieusen bloede;
 hier mach elc merken, diet wel kent,
 vulmaecte omoedichede goede.
- 2745 Dus es God omoedichede,
 maer de viant es quade hoverde;
 hier vint Omoet wel hare stede,
 dat soe moet zijn van groter werde.
 Als het wel recht es ende mate,
- 2750 naer dien dat soe van Gode quam,
 so es zoe alre vromen bate,
 fonteine, liebaert en[de] lam.
 Ooc es zoe boom die telghen hevet
 so vele, in can tghetal niet weten;
- 2755 so ne weet mensche gheen die levet.
 sonder God, die al can meten.
 Die telghen van der omoedichede
 die willic di secghen zome,
 daer eere, lof ende werdichede
- 2760 al an gheleit, ende salighe vrome;
 dat es wille van goeder meeninghe
 zoete tonghe ende rechte hande;
 dat zijn omoedelike dinghe,
 scone ende eerlic sonder scande,
- 2765 scamelhede, consciencie nauwe,
 vriendelichede ende jonste goede,
 ontfaermichede up groten rauwe
 dat sijn telghen van der omoede.
 Soberhede ende zoete moet,

- 2770 ghestade sin ende goedertiere,
 bedienstich hovesch, simpel, vroet,
 goede zeden ende scone maniere,
 waerachtich ende snel in weldaden.
 zuver ghedochte, eenvoudichede;
- 2775 met dezen telghen es gheladen
 de boom van der omoedichede.
 In allen dinghen te zine ghetrouwe,
 ende gherechtich ende ghemate,
 scone verdrach up groten rouwe,
- 2780 verduidichede ende caritate,
 dat sijn telghen van omoeden,
 die alle sulke vruchten draghen
 dat zi inghelen ende menschen voeden,
 ende al dat God ooc doet verdraghen.
- 2785 Die vruchten willic di zecghen some,
 daer si mede zijn gheladen:
 dats tamel, milthede ende vrome,
 bliscap, solaes ende ghenaden,
 eere, lof ende werdichede,
- 2790 O hope, ghifte ende toeverlaet,
 vulmaecte gracie ende salichede,
 daer meest der zielen troost aen staet:
 ruste, ghemac ende moghenthede.
 zeker pais ende minne fine,
- 2795 ghenoechte, weelde ende joye mede.
 die sonder ende staet te sine;
 schoonhede, zoethede, vulmaecte glorie.
 rijcheit ende alre herten wensche[n]
 deze vruchten van goeder memorie

- 2800 voeden beede inghelen ende menschen.
 Want deze boom, daer ic of telle,
 dat es God zelve, onser alre Vader,
 die neder quam ende brac de helle,
 om ons te lossene alle gader.
- 2805 Wel mach men merken, als bi den boome,
 dat hi van hoghen neder clam.
 ende wortelen wilde in dezen drome.
 daer hi menschelichede in nam.
 Daer was hi lam goedertiere
- 2810 als hi gheboren ons wort te wensche;
 noch haddi bet lams maniere,
 als hi den camp vacht voor den mensche:
 maer hi gheleec daer den liebaerde,
 daer hi so Luciferre dede
- 2815 neder vallen duer zine hov[a]erde
 ute den trone in de helsche stede.
 Noch sal hi den libaerde gheliken
 als hi sal comen neder sterke
 te doemene beede aermen ende rike[n],
- 2820 elkerlijc na zinen ghewerke.
 Dit es de boom daer wi bi leven,
 die ons allen voetsel ghevet,
 ende elken sinen loon sal gheven,
 na dien dat hi hier heeft ghelevet.
- 2825 Van der goeder zuvere fonteine
 willic di secghen ende maken vroet:
 dat was de zuvere wonde reine
 daer hi uut gaf zijn soete bloet,
 daer hi ons allen mede dwoech
- 2830 van der zonderliker blame,

di Adame so verwoech,
 ende alle[n] die ooc maer hem quamen.
 Hi suverde ons met zinen bloede,
 dat es ons eene fonteine fine;
 2835 beleeden wi ons als de vroede,
 soe brinct ons ter ghenaden sine.
 Daer deze boom in wortelen wilde,
 dat was eene zoete nature,
 [...]

2840 die moeder es ende maghet pure;
 dat soe den wortel also ghewan
 dat quam bi harer omoedichede;
 dat bediet ons, diet wel can,
 sinte Bernaerd, ende andere mede:
 2845 want hi seit ende proevet mede
 dat God hare meer vercoos
 om hare grote omoedichede,
 dan om hare zuverhede altoos.
 Nochtan zijn si beede so groot
 2850 in eeren ende in werdicheden,
 dat haers ghelike vant noyt ghenoot.
 noch nemmermeer sal vinden mede.

Jan dus proevic di bi dezen
 dat het Gode ware bequame.
 2855 wilstu hem omoedich wesen:
 het ware int ende dine vrame.
 Al es hoverde hier so fier,
 als zoe sal sinken int helsche vier,
 soe sal haer zelve tsterven driven;
 2860 dan sal Omoet met Gode bliven.
 Le[e]s hier de glose, so machstuut weten.
 diet di sal secghen ende proeven mede,

dat Omoet upperst es gheseten
in de[n] scoot der godlichede.

- 2865 *Glossa.* Rechte omoet
die es so goet,
vul hemelscher jeughden,
diere of drinken,
dat zi ghedinken
2870 hem alre deughden;
bedi sal soe
comen daer toe
daer God zi
dats redene goet,
2875 want fijn omoet
so es Hi.

- Jan hoort hier een parlament,
hoe dat beghint ende hoe dat ent,
tusschen Omoet ende Hoverdie,
2880 die altoos zijn wederpartie
ende al contrarie mallic andren
zi moghen niet te gader wandren
ende wel van eenen accorde wesen,
als du hier wel suls horen lesen
2885 van der Hoverde nieuwe rime,
die boom es van helschen lime.
daer menich mensche so up clijft,
dat hi hem zelve tsterven drijft.
Want dies ghelike dat een man
2890 met lime voghelen vanghen can.
zo vaet de viant van der helle
smenschen ziele met haren ghestelle;
nochtan ne wille hijs niet gheweten
eer hi de helle hevet bezeten
2895 dat es, te spade te ziere bate.
Hoverde es boom boven alre hate;
want sore een hogher up es ghecleven.
wille hi niet dalen in dat leven,

so hi dieper int verlies
 2900 sal vallen, daer de boom uut wies,
 dat wort in der hellen gront,
 dat es Hoverden name cont.
 Weitstu waer bi dat het comt?
 om dat se God hevet verdomt,
 2905 ende ghewijst ter helscher pine,
 so staet haer daer van rechte tsine.
 Al es so[e] moye van sypauwe,
 hare bliscap wort int ende rouwe.
 Hoverde wille hier spreken voren,
 2910 want soe waent wesen meest gheboren:

Ic bein vaeillant
 ende achemant
 int wesen mijn,
 want mijns ghelike
 2915 up erderike
 mach niement zijn.
 Alle mine viande
 achter de lande
 hebbic verdreven.
 2920 dat zi sijn bleven
 in zeericheden.
 Want ter commensaelge
 als mine bataelge
 zeere vacht,
 2925 mine soudeniere
 verw[e]erden hem sciere
 met groter macht.
 Ic vacht daer voren;
 ic had[t] ghezworen:
 2930 al daer ter stede
 sloech ic ter erde
 met minen zwerde
 Omoedichede;
 ter zelve tijt
 2935 duerstac daer Nijt
 so Caritate
 dat soe bi noode
 ghelijc den doode
 lach up de strate.
 2940 Vriendelichede
 was daer ter stede
 so ghewont
 van Felheden,
 dat soe van leden

2945 blijft onghesont.
 De Gulsichede
 wilde Soberhede
 met haren oeste
 so verduwen
 2950 ende verspuwen.
 dat zoe vlien moeste.
 Scande blies ute
 met haren flahute
 der Scamelhede
 2955 beede haer oghen,
 dat mach soe toghen
 in elke stede.
 Ghierichede
 jaghede ooc mede
 2960 Milthede so
 met haren brande,
 datso[e] uten lande
 van vreesen vlo.
 Mijn dochter tachter
 2965 die ghinc ooc achter,
 ende wrochte wonder:
 soe sloech zo zeere
 die edel Eere
 dat soe leicht onder.
 2970 Valschede sloech
 (daer ic om loech)
 den slach so groot
 up Trouwe fine,
 dat zoe aenscine
 2975 es bleven doot,
 of uten lande
 van groter scande
 es zoe ghevloen;
 dies hem bewinden,
 2980 ne connen se vinden
 in gheen saysoen.
 Die Scalchede
 sloech Edelhede
 met haren zwerde
 2985 so dat soe viel
 ende lach al niel
 plat up die erde;
 soe ne mochte gaen:
 soe hadde ontfaen
 2990 minke ende smerte;
 zin ende zede verloos
 zoe ooc [voor altoos]
 van vrier herte.
 Die Ghierichede
 2995 quam daer ter stede.
 daer dat ghevel
 als zoe versach
 den groten slach,
 dat help haer wel;
 3000 nochtan help zoe

raden daer toe
ooc, in wat sticken
dat soe best zoude
gaen over moude,
3005 al waert met cricken.
Vrecheit sprac fel,

dat weet ic wel,
 ic hebt verstaen,
 hoe Edelhede
 3010 met manken lede
 sal moghen gaen:
 "Ho[o]r, suster Ghiere,
 na mine maniere,
 ic wilt u secghen:
 3015 het ware onzede,
 zoude Edelhede
 dus moeten lecghen.
 Wi moeten zien
 om een engien,
 3020 ghi ende icke,
 dat boven al
 haer wesen sal,
 ja, best ghemicke:
 dats vele begaren,
 3025 ende niement sparen,
 ende node gheven.
 Met desen cricken,
 so moghen wi micken,
 sal soe minst sneven;
 3030 up sulc ghestel
 so sal soe wel
 gaen vele sochter."
 Doe was daer zaen
 die raet ghedaen
 3035 van miere dochter;
 dus schijnt het waer,
 men proevet claer,
 bi desen sticken.
 dat Edelhede
 3040 draeght hare lede
 up dese cricken.

De Luxurie
 coos teenre amie
 Onzuverhede,
 3045 dat soe haer stille
 soude doen den wille
 van harer bede.
 Soe wasser mede,
 (in wille niet lieghen
 3050 no u bedrieghen),
 eerst int beghin
 [tevreden ...];
 maer cort daer na,
 als ic versta,
 3055 ontseide soet mi.
 Nu eist so comen,
 dat ic mach romen,
 dat lieden vele
 te gader wandren
 3060 deen metten andren,
 met sulken spele;

want hets nature
de weerelt dure,
dies bein ic vro:
3065 "Hucke mi,
ic bucke di."
Hets nu also,

- de Zuverheide
 hevet gheene stede,
 3070 zoe es verbannen;
 dat mach men merken
 an leeke[n], an clerken,
 an wiven, an manne[n].
 Mine soudeniere,
 3075 staerc ende fiere,
 zijn meesters bleven
 in deze bataelge
 al sonder faelge
 boven alle die leven,
 3080 ende ic met hem,
 dies ic vro bem
 ende blide van zinne.
 Boven alre scone
 so draghic crone
 3085 als conighinne;
 want boven mi,
 wie dat hi zi,
 es niement heere.
 in allen feesten
 3090 ghelijc den meesten
 doet men mi eere;
 want al dat levet
 ende mense[h]eit hevet,
 verre ende nare,
 3095 dat dient mi sterke
 in allen ghewerke
 dies ic begare.
Sapiencia spreect hier tieghen Hoverden die haer dinct harde vele lieghen.
- 3100 Hoverde fiere, uw rome tale
 es Rechtichede niet comen wale,
 wat ghi zijt zetel van der helle
 daer Lucifer in sit, de felle;
 ghi gaeft Omoeden hier eenen slach
 3105 dat soe thooft niet lichten mach.
 Caritate leight onder voet,
 van haer heeft zelden yement goet.
 De Vriendelichede mach niet ghenesen,
 dat soe niet yemende wel can wesen;
 3110 Soberheit wo[o]nt nu alleene,
 up haer so acht nu yement cleene.
 Die Scamelhede es nu so blent,

- dat soe lettel yement kent.
 Die Milthede es so verjaghet,
 3115 dat niement haer int herte draghet.
 Die Eere dwijnt van daghe te daghe.
 Ic waent al doet Ghierighe plaghe.
 Fine Trouwe es so te gleden,
 dat soe ghebreeect in allen steden.
 3120 Die Edelhede zit upten banc
 van Ghiericheden al crepel manc.
 Die Zuverhede es nu so cleene,
 men vinter cume een int ghemeene.
 Quaetheit wast ende deught gaet onder.
 3125 Dat God ghedoocht, dat es groot wonder!

- Hoverde, dat comt al toe bi di,
 want ghi sijt talre deughet fi!
 ende tallen quade zidi snel.
 Dat schijnt an uwe ghewerke wel;
 3130 want ghi ende uwe soudeniere,
 die sprokers zijt van helschen viere,
 hebt ghewrocht alle deze moort
 dat tgoede gheselscip es ghestoort,
 ende so verdoolt in uwen miste,
 3135 dat zi al moeten gaen te quiste;
 al sijn si hier van u verscroven
 zi sijn ghecroont met Gode daer boven,
 daer ghi nemmermeer sult comen.
 Maer als God sal de weereelt domen,
 3140 so suldi varen in den torment
 daer jou vader in es ghesent.

Hoverde, ghi seght u wesen scone,

maer ghi zijt alre zielen hone,
 ghi slacht der adre vul van venine,
 3145 die up de erde in zonnescine
 al [h]a[er] lanc strect ende can versconen,
 als zoe de lieden wille honen
 als hize lecghen siet so clare
 oft eene ghesprancte rieme ware,
 3150 ende hize nemen sal metter hant,
 dan wint soere omme oft ware een bant,
 ende venimeert hem sine lede.

Hoverde aldus es uwe zede
 jou groot samblant, jou fier ghelaet,
 3155 daer ghi van buten mede omme gaet,
 es binnen besmorten met venine
 daer ghi of maect pusoen galine
 ende den mensche mede bederft,
 die hier in uwen dienste sterft.
 3160 Dus es u scone anders niet
 dan zieleverlies diet wel besiet.

Die schoonhede, die God sal minnen,
 comt niet van buten maer van binnen,
 ute der zuvere consciencie,
 3165 sonder quaet ende violencie,
 daer trouwe in es ende caritate,
 omoet, minne ende vulle mate
 van alre deughdeliker zede,
 in willen ende in ghewerke mede,
 3170 daer men de ziele mede verclaert:
 alsulke schoonheit hevet God waert;
 maer uwe schonheit daer ghi of romt,

- die hevet God so zeere verdomt:
 als ghi hier sult de weerelt rumen,
 3175 ende in de helle moeten tumen,
 dan suldi zijn tleelicste dier
 dat wesen sal int helsche vier.
 Dat willic proeven waer algader
 bi Luciferre uwen vader,
 3180 die scone, licht was ende clare
 boven alle der inghelen scare,
 eer dattene God stac uten trone,
 daer hem verkeerde zine scone
 in leelicheden van figuren
 3185 boven allen duvelen van naturen;,
 in also velen als dat hi
 scoonre hadde ghezijn dan si,
 so moeste tlot daer up hem vallen,
 dat hi es leelic boven hen allen.
- 3190 Hoverde, also wordi weracht
 hets recht dat kint den vader slacht!
 Zijt zeker des, God sals u danken,
 dat ghi de zine hier wilt cranken,
 int helsche vier dat niet mach cissen;
 3195 daer ghi sult varen sonder missen
 ende zitten gram, verbolghen, erre,
 in de[n] scoot van Luciferre,
 als fine Omoet sal zitten mede
 in de[n] scoot der godlichede.
- 3200 Welc uwer salt dan hebben best,
 zo ghi, die zit int helsche nest,
 zo soe, die boven es ghecroont,
 daert niet wesen mach verscoont?

- ghi neemt mijn secghen al in truffen;
 3205 ghi ne durt blazen, scalpen no buffen:
 als ghi sult riden upten wagen
 die jou int helsche vier sal draghen,
 dan suldijs mi gheloven claer
 dat ic u hier secghe waer.
- 3210 Sapiencia, es het noene,
 ghi comt te spade met uwen sermoene;
 haddi ghecomen te primetide,
 ic had u Vaellewen ghedaen riden;
 hebdijs ooc grote begherte,
 3215 ic salse u leveren bi den sterte.
 Soe es van edelen nacioene.
 Ic name gherne van uwen paerdoene,
 up dat wel smaecte in die kele;
 maer sulc paerdoen hebdi niet vele,
 3220 dat dinct mi in minen zinne.
 Ghi zijt eene aerme keitivinne,
 ghi troot al omme als eene quene;
 consti gheraken ter Vaellewen spene,
 dat ghi van harer melc mocht drinken,
 3225 het soud u uten hoofde zinken,
 die frenezie ende die zothede,
 daer ghi ons meent castien mede,
 mi ende mine soudeniere,
 ende Vaellewen mede die edele fiere,
 3230 die haer ghesmide so scone draeght,
 dats elken mensche wel behaeght.
 Maer wildi haers ghemeenten niet,
 so radic dat ghi van haer vliet;
 want soe can biten ende slaen

- 3235 die haer niet wel te dienste staen.
 Ooc es zoe van so starker macht,
 dat soe van on[v]redene maket zacht,
 up dat zoe es ghesproken voren
 met ghelde, miede of aerfcoren.
- 3240 Die harer hulpen hevet te doene,
 hi mach daer up wel wesen coene,
 dat soe sal zijn zijn vulle vrient,
 up dat hijs voren hevet verdient,
 upten gonen daer hijt teghen heeft,
- 3245 in dien dat dander niet meer ende gheeft.
 Maer die meest gheeft, hi sal gaen voren,
 so wie dies heeft bliscap of toren;
 al waert al valsch, onrecht of lachter,
 te meer soude hi niet bliven achter:
- 3250 soe sal hem daer of zo voorsien,
 dat sguens wille sal ghescien;
 want soe voert metten stoote aldure,
 ende ridet hi ooc wel ter cure
 up elken daer zoet teghen hevet,
- 3255 zo dat hijt haer ghewonnen ghevet.
 Daers redene toe, ic seght di twi:
 om dat zoe es so edel vri
 dat princen, prelaten ende coninghen
 hare helpers zijn in allen dinghen,
- 3260 so dat haer wille voort moet gaen.
 Bedi mach niement wederstaen;
 daer bi vaert niement wel, die levet,
 die Vaellewen niet te vriende hevet.

Wat doedi hier om mijn castien?
 3265 ghi moghet zelve niet bedien,
 men doet nu meer door mine ghebode,
 dan door tghebot dat comt van Gode.
 Aerme truffe, dulle dote,
 hets mi ghevallen bi rechten lote,
 3270 so wat dat in de weerelt hevet
 ende menschelike vorme hevet,
 dat si te miere scolen gaen,
 ende alle mi zijn onderdaen.
 Wan[n]eer dat zi hem [wel] beseffen,
 3275 So willen zi hem met mi verheffen
 ende zijn behaghel ende fier:
 dat zuldi horen lesen hier:

Jc doe tornieren,
 rudders verferien
 3280 van haren zinne,
 vrouwen pareren,
 zinghen, baleren
 om rudders minne:
 cnapen joste[e]ren
 3285 ende breken speeren
 om rome saken;
 joncvrouwe[n] vermoyen
 wempelen, ployen
 ende hornen maken.
 3290 Onder de cleene
 makic ghemeene
 ooc sulc barraet
 dat si met feesten
 ghelijc den meesten
 3295 driven ghelaet;
 maer dat een sleter
 wille wesen beter
 dan een goet cleet,
 al hevets blame,
 3300 hets wel betame,
 ende mi niet leet.
 Maniere vrie
 ghevic clergie
 ghelijc den riede:
 3305 dats loventuten
 den heeren van buten
 om grote miede.
 In canezien
 ende in abdien
 3310 so sendic mede

vulle mate
 van haren ate.
 Nijt, ghierichede
 luxurie
 3315 ende symonie
 hantieren zi vele:
 begherte ghiere
 es meest maniere
 van haren spele;
 3320 goeden wijn
 ende spize fijn
 ende sochte slapen,
 dat nemen zi
 in penitencie vri,
 3325 ende miede rapen.
 Recht, caritate
 hebben hare mate
 beede verloren;
 jugen, wethouders
 3330 makic bescouders
 ende al versworen.
 Waer ende trouwe
 die hebbens rouwe,
 ende moghen niet bet
 3335 dat men bi lande
 ter Gods scande
 doet sulke wet.
 Onnozel bloet,
 alst gaet te voet
 3340 ende het up mi siet,
 up sulke lieden,
 die mi niet bieden,
 so nachtic niet;
 want si up mi
 3345 rieken al fi,
 die mi niet gheven,
 om haer mesval
 verbljdic al,
 zie icse sneven.

 3350 So scone .I. dier
 sach noyt man hier
 als Beyaerdinne
 daer ic up ride:
 vergout ghesmide!
 3355 Als conighinne,
 haer singnorie
 hout soe so vrie
 van rechter kure,
 dat tvolc ghemeene
 3360 haer staet te leene
 al tlant dure.
 Jonghe ende oude
 zi dienen haer boude
 met groten wille.
 3365 Princen, prelaten,

staen haer te baten
lude ende stille.
Dats Valuwinne!
want hare minne
3370 doet menich waken
hoe hi sal mughen
haer helder zughen,

dat wel can smaken;
 want Vaellewen soch
 3375 es zo goet noch
 ende zoete mede,
 zoes een bet nust,
 zoes hem bet lust.
 Hets hare zede:
 3380 soe telt so sochte
 dat al tghedochte,
 dat mensche hevet,
 meest leit an hare
 met groten gare,
 3385 ende al dat leeft,
 leeke, clergie,
 scalke ende vrie,
 wijf ende man,
 men[n]en in Vaellewe,
 3390 want zoe es zwaellewe.
 die winnen can.
 Gheen voghel el
 die es so snel
 als es de zwa[e]llewe:
 3395 also, aenscine,
 tallen rapine
 es mijn lief baellewe.
 Bi haren ghedane
 es te verstande
 3400 begherte ghier,
 dies niement es vri,
 wie dat hi zi,
 hine hevets maniere:
 dus zijn si bleven,
 3405 ja, alle die leven,
 mi onderdaen.
 Trouwe ende Waerhede,
 Minne ende Milthede
 mach ic wel slaen;
 3410 want Ghier, mij[n] knecht,
 die hevet tlecht
 der Scamelheden
 so wel ghestolen,
 dat soe moet dolen.
 3415 In elke stede
 soe ziet als niet,
 dies hevet verdriet,
 Gherechtichede;
 want soe moet lo[o]pen
 3420 ende diere coopen
 al hare bede.
 Mijn cnape Nijt
 hi hout ooc strijt
 up zulke liede
 3425 die teenighen tiden
 willen Vaellewen riden
 al sonder miede;
 ghelt of aerfcoren

dat moet haer voren
3430 wel sijn ghetelt;
heeft soes ooc niet,
als zoe dat ziet,
so[e] blijft verstelt;
soe wort so stedich,

3435 soe bleve eer ledich,
 eer soe voort ghinghe,
 up dat men liet
 haer wasdom biet,
 ghelt of winninghe;
 3440 maer heeft zoe tghelt
 in haer ghewelt
 bi grooten cn[o]ope,
 dat greit haer wel,
 dan wort soe snel
 3445 ende sterc van loope;
 want tversekijn
 staet in latijn
 hier wel bescreven
 die sine dinghen
 3450 up twifelinghen
 wel sal vulbringhen

Qui non dat quod amat,
 non accipit ille quod optat.

3455 Triboel, orreest,
 es mijn spel meest,
 ende groot ghescal.
 Met miere voere
 makic in roere
 de weerelt al.
 3460 Vechten ende striden
 in allen siden
 so doe ic mede
 met overmoet
 om weerelt goet.
 3465 Hets mine sede:
 met miere dwellinghe[n]
 can icse bringhen
 so in onmaten,
 dat soe van seden
 3470 no van moyheden
 hoe weet ghelaten.
 Ic maecse blent,
 dat soe ne kent
 Gode no hare;
 3475 bedi comt soe,
 dat soe ne weet hoe,
 in pinen zware.
 Bi minen miste
 vaert soe te quiste
 3480 int ondersoec;
 soe wort in dole,
 als die te scole
 gaet sonder boec;
 maer nijt, ghierichede,
 3485 gramscap, vrechede,
 dat leert soe wel;
 glouternie
 ende luxurie

bet dan yet el.
3490 Van sulken aerten
can ic haer taerten
te pointe baken
in minen oven,
die soe verscroven
3495 sal moeten smaken.

Jan, verstant dat ic di telle:
 Hoverden oven dat es de helle;
 die taerten die men daer in baect,
 dat es torment dat ziele smaect
 3500 wier lechame dat hier mesdede.
 Noch ro[e]mt haer meer Hoverdichede:

Ic can wel wien
 met luxurien
 mannen ende wive;
 3505 die mine manieren
 niet willen hantieren,
 dat zijn keitive.
 Vette morseelen
 can ic wel deelen,
 3510 als dat ghesciet
 dat ghelden moet.
 Onnozel bloet
 dan sparic niet.
 Smenschen manieren
 3515 can ic verfiere
 in hoverdien;
 Omoedichede
 die doe ic mede
 ghelovich lien:
 3520 soe ne dar niet kicken
 van eenighen sticken
 jeghen minen wille.
 Siet zoe mi gram,
 sochte als een lam
 3525 so zwichet soe stille.
 Van weereit lone
 so spannic crone
 boven al dat zi;
 coninghen, graven
 3530 ende cromme staven,
 zi nighen mi,
 ende Valuwinne
 es conighinne
 van erderike;
 3535 want haer te leene
 staet al ghemeene
 arme ende rike.
 Hare gheslechte
 dat moet van rechte
 3540 ghewarich bliven;
 want over eene
 die gaet alleene,
 so riden vive.
 Dus ridic hoghe
 3545 van Vallewen soghe;
 zo sughet al
 dat hevet lijf,
 man ende wijf
 sonder ghetal.

3550 Up desen ro[e]m so gheeft Omoet
der Hoverden andworde goet:

Hoverde felle,
 galle der helle,
 ghi sloeght mi,
 3555 dats uwe tale;
 maer al te male
 ben ic noch vri,
 ende sal ooc leven
 als ghi sult sneven
 3560 in de[n] helsche[n] strijt.
 Dan sal ic sijn
 in glorien fijn
 met Gode [ver]blijt.
 Jou soudeniere,
 3565 daer ghi so fiere
 jou of bero[e]mpt,
 die mine vrienden,
 dies niet verdienden,
 dus hebben verdo[e]mt,
 3570 ende ghi met hem
 (hoe dat ic bem
 hier ongheacht),
 sult alle baden
 sonder ghenaden
 3575 int helsche wacht,
 als ic sal varen
 metten scaren
 van minen ghesellen
 ten hoghen tro[o]ne
 3580 om onze[n] loone.
 Dan suldi quellen.
 Van uwen rome
 heeft niemant vrome
 no hebben sal;
 3585 u hoghe vermet
 wort al ontzet
 int helsche dal;
 jouwe fiere saken
 zullen gheraken
 3590 ten helschen viere.
 Die met u quinken,
 zi sullen drinken
 van sulken biere.
 Dat willic proven
 3595 met Gode hier boven,
 die u eerst gaf
 sentencie, "ellende",
 als hi u zende
 int helsche graf.
 3600 Daer zidi boom,
 dan es gheen droom,
 zeker gheplant;
 want deze hov[a]erde
 die God verzwaerde,
 3605 dats de viant
 Gods rechtichede
 die hem daer dede.

Dat quam bi saken
dat hi zo zeere
3610 hem wilde heere
boven Gode maken.
Doe moesti tumen

ende den troon rumen,
 hi ende de zine,
 3615 so in ellenden
 die niet mach enden
 van helscher pine.
 Maer als hi vel,
 ghelovic wel,
 3620 dat hi hier zieu
 van zinen sade,
 dat smenschen scade
 vele grieu,
 ende noch groeyt
 3625 ende vele bloeyt
 nacht ende dach
 uut dezen bome,
 daer gheene vrome
 of comen mach.
 3630 Want Hoverdie
 ende hare partie,
 als men mach kennen,
 bloeyen ghelome
 uut desen bome;
 3635 maer als zi spennen,
 dan vallen si neder
 ende keeren weder
 daer si of quamen
 int helsche dal,
 3640 daer langhe sal
 torment in stramen.
 Als jonghe herte
 zet hare begherte
 te Hoverdien,
 3645 met sulker sake
 speelt soe ten scake,
 sal ic waer lien,
 daer soe haer sal
 matteren al
 3650 so in ellenden,
 daer nemmermeer
 torment no seer
 yet in mach enden.
 Up dat soe niet
 3655 haer so voorsiet
 hier, wel te tijt,
 so sal soe baden
 sonder ghenaden
 int helsche bijt;
 3660 want hets so quaet
 Hoverden saet,
 al doet het lusten,
 soes een meer heeft,
 zo hi min leeft
 3665 in paise, in rusten.
 Of die viant
 Hoverde eerst vant
 bi zinen rade,

ende hize wan,
3670 so moet soe dan
quaet sijn van sade.

Dat ute quaden tronken spruut,
blijft emmer quaet so waer ment sluit.

Het wijst nature bi rechten loote
 3675 dat een quaet tronc gheeft quade sco[o]te.

Mensche, versta
 ende hore hier na:
 du machst wel micken
 ofti mach zienen
 3680 als du wils dienen
 om zulke sticken.
 Bi dezen proven
 machtu gheloven
 ende weten clare,
 3685 die haer hantieren,
 dat zi faelgieren
 van goeder ware;
 want felle Hoverde
 es wederwerde
 3690 tallen tiden.
 Gramscap, nijt,
 te ghe[e]nre tijt
 laetse verbliden.
 Al es soe moye,
 3695 al haren joye
 dats felle grine;
 bi haren nide
 blijft zoe in stride
 van herten pine.
 3700 Zoe wilt al dwinghen;
 sen cant vulstringhen:
 dies heeft zoe toren.
 Dus eist aenscine
 dat soe ter pine
 3705 moet zijn gheboren.

Mensche, bezie
 ende hore na mie;
 secghic di waer,
 doe als de vroede
 3710 met willen goede,
 ende werc daer na:
 ontsie Gode,
 hout sine ghebode,
 so sulstu weven
 3715 een goet laken
 dat moy sal spraken
 der zielen leven.

Elc mensche die hem stervelic ziet,
 ende zijn mesdoen wille laten niet,
 3720 hi slacht den gonen die hem verliest
 ende torment voor weelde kiest.

Die zalighe wo[o]rt
 vertreeken hoort
 ende niet up meet,
 3725 het es verloren

dat mens hem voren
vele vertrect.
Ic waent so zi,
menschē, met di
3730 nu tezer tijt,
want dat ic meene,

- het dinct di cleene
 zijn dijn profijt;
 nochtan eist best.
 3735 Hadstuut ghevest,
 het soude di dinken,
 als du de doot
 suls smaken bloot,
 ende moeten drinken.
 3740 Nu achtuus niet,
 eert di ghesciet,
 dats dine scade;
 als du di zies
 zijn int verlies,
 3745 dan eist te spade.
 Tsecghen van mi
 dat hevet met di
 niet vele te doene;
 want dine meeninghe
 3750 staet tandren dinghe
 dan te sermoene.
 Valuwinne
 es dine minne,
 dat wanic, best;
 3755 om dijn ghewin
 hebstu den sin
 an haer ghevest.
 O ghierich ries,
 hets al verlies
 3760 sulc een goet,
 daer men van Gode
 na weereit dode
 of sceeden moet.
 Die tijt sal comen
 3765 di[e] sal verdomen
 hare prosente:
 dan saltuut weten
 sonder vergheten
 al in tormente.
 3770 Dan eist te spade,
 als du de scade
 su[ls] hebben ghenomen,
 daer nemmermeer
 gheen wederkeer
 3775 die of mach comen.

Of God[s] gherechtichede in hevet
 dat soe loon na verdiente ghevet,
 so es hi sot, die dies anvaet,
 daer hi de ziele mede verslaet.

- 3780 O mensche fier,
 fel ende ghier,
 kenstu niet datte,
 dat dine vorme
 den vulen worme
 3785 sal gaen te quatte?

Bezie di wel,
du zijs niet el
dan al een stanc,
als du dijn leven
3790 hier up suls gheven:
dat wort onlanc.
Oftu dit weets
ende dat vergheets,
ende voort hantiers

- 3795 dat Gode es leet,
hets recht, God weet,
dattu faelgiers.
O zot keitijf,
ziele ende lijf
- 3800 houdstu van Gode,
twi soutstu danne
comen ten banne?
Hout zine ghebode!
In zwaren spele
- 3805 moesti so vele
doghen door di,
dat hi zijn leven
di wilde gheven
te lossene vri,
- 3810 ende halen daer boven,
daer zoe verscroven
ute was, Hoverde.
Hoe mochte Hi di
meer maken vri
- 3815 met groter werde?
Dies minne Gode,
hout sine ghebode
met goeden wille;
al onverdient
- 3820 was hi dijn vrient
lude ende stille.
Dat wilde hi toghen
als hi soude doghen
do[o]r di de doot.
- 3825 Up zinen cost
heefti verlost
di uter noot.
Met alre macht
dach ende nacht
- 3830 soudstuut hem loven,
dat hi di wilde,
als ghevre milde,
halen daer boven
in sinen scat,
- 3835 daert al es zat,
vul hemelscer spize.
Wilstu dies pleghen,
het sal di weggen
ten paradise.
- 3840 Al hoort de hont .I. goet sermoen,
hi sal een twint te bet niet doen,
hi latet varen oft ware[n] truffen.
Ic wane du mi also does suffen,
ent over niet es dat ic clappe.
- 3845 Van Valewen dranke draechstu den tappe:
so du meer sughes van haren soghe,
so meer dijn herte blivet droghe.

Dats eene maniere

der herten ghiere
3850 die niet mach stillen;
want waert al hare
verre ende nare,
soe soude meer willen.
Al secghic wel,
3855 du houts dijn spel,
als quans: "ic hore";
maer dat ic meene
gaet di wel cleene
in dine ore:

- 3860 du sijts verdoort
 ende so verstoort
 van weerelt sticken,
 dattu up Gode
 ende zine ghebode
 3865 niet wils micken.
 Want ghiere begerte
 die heeft dijn herte
 so groot bezeten
 dat trouwe minne
 3870 met di es dinne,
 of al vergheten.
 Maer fier ghelaet
 ende Vaellewen raet
 es meest maniere
 3875 van diere meeninghe[n],
 die di sal bringhen
 ten helschen viere,
 als di de doot
 sal nopen groot,
 3880 die niement wijct,
 heffen dijn leven,
 dattu up gheven
 suls, alst wel blijct,
 ende die vianden
 3885 sullen willen panden
 dinen gheest.
 Al dijn leven
 mochte wel beven
 jeghen sulc orreest.
 3890 Di sal[t] ghescien,
 du ne moghs ontvlien
 in ghe[e]nre stede;
 di ne mach succoursen
 gheen ghelt in boursen,
 3895 miede no bede.

 Bezie, bezie,
 wat volghet die
 als du su[l]s enden;
 Hoverde ende Vael[e]we
 3900 sullen di caellewe
 presenten zenden:
 kist ende doec.
 Doet ondersoec
 van dinen goede:
 3905 onzuvere worme
 sullen dine vorme
 ontghinnen met spoede.
 Blijft dine ziele
 in helschen diele
 3910 danne verloren,
 so mach di rouwen
 dattu van vrouwen
 ye waers gheboren.

Jan, nu hore, merc ende versta
3915 hoe dat Omoet hier spreect na
up de gone die Hoverdie
[h]antieren willen ende haer partie,
daer zi de ziele mede bederven
up dat si in de mesdaet sterven.
3920 Tsalichste cleet dat mensche aen doet
ende tbeste mede, dat es omoet;

- bi haer es edelhede vulmaect,
 of zoe ne ware, soe bleve naect.
 Bedi so leere omoedich zijn,
 3925 oft u wils nemen goeden fijn,
 ende ganc in dijn gedichte voort,
 van dat der maghet toebehoort,
 als metter lettre van der .I.,
 die toebehoort ha[er]re name vri.
- 3930 Vrouwe, uwe redene dinct mi goet,
 ic houde ooc wel in minen moet
 dat omoet es dat beste saet
 van dat den hemel toebestaet;
 maer als ic menschelichede bezie,
 3935 so ne vindic niement, dat dinke mie,
 die in omoeden leeft so fijn,
 dat zoe onbesmet mach sijn
 of ongheblaemt van Vaellewen saken,
 eist in daden of in spraken,
 3940 in wille, begheerte ende in meeninghe,
 van ghierichede, van weerelt dinghe,
 daer sonde[n] of comen ende ute risen.
 Bedi mach ons wel of grisen,
 als ons toecomen sal de doot,
 3945 hoe wi sullen liden de anxste groot
 ten Jugemente, als God sal domen,
 daer elkerlijc sal moeten comen
 te zinen verliese of te winninghe.
 Hoe hen vergaen sal dat ghedinghe,
 3950 dies mach elc wel vele ontsien;
 maer God, die hem mach deelen in drien,

die moette ons jonnen ende gracie gheven
 dat wi daer met hem moeten leven
 in sine bliscap sonder ghetal;
 3955 so langhe als hi God wesen sal.
 Vrouwe, na dat u wille zi,
 so willic di vuldichten voort
 die materie vander .I.,
 dat Onser Vrouwen toebehoort,
 3960 daer hare name in es vulcomen,
 als eene van den letteren vive.
 Illuminatrix hoordiese nomen,
 dats verlichtighe alre wive.
 Wel es hier verclaert te voren
 3965 tbediet, virtuu ende moghenthede
 die dezer .I. al toebehoren,
 daer soe den mensche verlichtet mede.
 Die in zwaren sonden leit,
 als hi wel soect an haer ghenaden,
 3970 soe sal hem wesen wel ghereit
 te stane moederlike in staden.
 Soe sal met harer olie baye
 salven de ziele, vint soese ghewont,
 die van naturen es so vraye,
 3975 dat soese weder maect ghesont.
 Als dese .I. met harer claerhede
 den mensche heeft verlicht van gracien,
 so dat zine ziele ende herte mede
 rusten in groter contemplacien,

- 3980 dan comt die .A., als eene vrouwe
 die alleene es ute ghenomen:
 daer salichede, eere ende trouwe
 ende alle deught in es vulcomen,
 met .i. vlamme van heligher minne[n]
- 3985 ende ontsteect dat olie smout
 dat aen de ziele ghesmeert es binnen
 die sit int scip nat ende cout;
 dan wort soe los van alre pine
 daer soe te voren in hadde ghewesen;
- 3990 met alsulker medicine
 can deze .A. hare zieke ghenesen,
 als zoe met gracien es verciert
 ende al ontsteken metter minne,
 dan dinct haer dat soe zit verfiert
- 3995 als eene ghetrouwede conighinne.
 Bi dezer .A. es te verstane
 amatrix dei verissima,
 dat es te secghene, na minen wane.
 winnighe Gods, als ic versta;
- 4000 want soe es speghel van der minne[n]
 daer hem de minre in scouwen wilde,
 die so verlichte hare vijf zinne[n]
 met zjnre godliker [vlamme milde],
 dat wi bi harer clærheit goede
- 4005 ons allen moghen so voorsien,
 up dat wi sijn van goeden bloede,
 dat onser zielen niet mach messcien.
 Door haren wille wort hi ons milde
 van ziere minnen, dats wel aenscine,
- 4010 daer hi ons verlossen wilde

met minnen ute der helscher pine.
 Waer was minne ye so ghetrouwe
 als de zine, of zo groot,
 dat hi ons ute der elscher rouwe
 4015 heeft verlost met ziere doot.

Men gheeft ghiften in .v. manieren,
 dat mach elc weten, es hi wijs;
 die eene willic u visieren
 dats omme rof[e]m, lof ende prijs.
 4020 Die andre es van deughden manc,
 die selden den ghevre comt te baten;
 dat hi gheeft, dat doet bedwanc:
 hine gave niet, dorste hijt wel laten.
 Die derde es, dat mens heeft verdient;
 4025 die vierde, dat mens verdienen sal;
 de vijfste, dat es de vulle vrient,
 die tplein van minnen vulcomt van al.

Nu laet ons merken in onze ghedochte
 wie so staerc was of so groot,
 4030 die Jhesus daer toe bringhen mochte
 dat hi hier quam om zine doot?
 of wie van ghevene was so milde,
 dat hine brochte daer ter stede
 daer hi hem zelven gheven wilde
 4035 om de[n] gone[n] die hem mesdede?
 Wast bi bedwanghe of om prijs?
 Hadden wi boven hem so grote cracht?
 Neent; wi waren in alre wijs
 zine aerme scalke van cleenre macht.

- 4040 Jof hadden wijs jeghen hem verdient,
 of waer souden wijt verdienen moghen,
 dat hi als de vulle vrient
 de bittre doot hier wilde doghen?
 Neent; [maer] wi waren allegader
 4045 ghecondempneert van den ghebode
 dat Adaem, onse oude vader,
 verbroken hadde teghen Gode.
 Bedi was hi wel onse vrient,
 die Gode visierde ende riet ooc mede,
 4050 als wi so hadden quaets verdient,
 dat hi ons weder vroescap dede.
 Dat was die edele minne sine,
 die hem verwan, ende daer toe brochte,
 dat hi ons ute der helscher pine
 4055 met zinen zoeten bloede cochte.
 Want sine minne was also milde,
 ende al in deughden so vulcomen,
 dat soe scade hebben wilde,
 om dat eenen andren soude vromen.
 4060 Bedi eist recht dat wi hem minnen
 die ons met minnen hevet verlost,
 willen wi loon aen hem ghewinnen,
 want Hi deet up zijns zelves cost.

- Glossa.* Gods minne es groot,
 4065 want haers ghenoot
 was noyt ghesien,
 die hi ons toghede,
 als hi hier doghede
 haer zwaer engien,
 4070 dat hi door hare
 de doot so zware

hier moeste proven,
 om dat hi wilde
 als ghevre milde
 4075 ons halen daer boven.

Jan du dincts mi zecghen waer:
 die minne Gods gaet boven al;
 want haers ghelike vant noyt paer
 van werdicheden, no vinden sal.
 4080 wel te sprekene hebstu gheleert,
 maer du vergheets wel te doene;
 dat es dat mi an di deert,
 du werchts niet na minen sermoene.
 Want Ydola, Folien moeder,
 4085 hout di so vaste an haren raet,
 al oudstu, dune worts niet te vroeder:
 dat es een point dat ieghen di gaet;
 want God heeft leeder die mesdaet
 van ouden lieden dan van ionghe[n];
 4090 al ghevic di ooc goeden raet,
 du bester varinc uut ghespronghen.
 Ghedinke, al[s] du begonst te dichten,
 dattu mi baeds eene bede,
 dat ic dijn herte soude verlichten
 4095 met der leeringhe der zalichede.
 Dat hebbic di wel ghedaen;
 maer du zijs so roekeloos,
 al hads dijn herte yet wel verstaen,
 het vliegther weder ute altoos.

4100 *Nota.* Die sine vrome laet ontvliegghen,
 hi sal hem zelven meest bedriegghen
 deughet ende minne die Hi di deden
 hoe saltu dat Gode ghelden?

- du salt hem minnen met ghewelde[n]
4105 ende zine gheboden wel houden mede,
dats tpayement dat daer toe staet;
so fier es minne van valure
dat zoe begheert dat zelve saet
dat comen es van harer nature.
- 4110 Zo edel es de minne bekent
boven allen dinghen ute ghenomen,
dat haer ghenoecht gheen payement
ende zi met minnen wel vulcomen.
Dus sal men minne met minnen ghelden,
4115 sal de paye wesen goet;
nochtan ziet men ghevallen zelden
dat yement dies ghelike doet.
Dats groot onrecht, dat dinke mi
du souts hem minnen met alre macht
4120 die di van scalke makede vri,
als hi den camp int cruce vacht.
Wilstu zien in desen speghel
met herten van omoedichede
so saltu leeren kennen den zeghel
4125 daer God de pelegremage mede
zeghelde, die hi hier liet,
om dat hem elc bevroeden soude
te doene also hi ghebiet,
na zinen wille, jonghe ende oude.
4130 De pelegremage machtu hier horen,
hoe dat God ten mensche spreect
die[n] hi verlost heeft hier te voren,

als hi goet met quade wreect:

Nota. In cruce sto pro te dum peccas, desine pro me;
4135 nam pro te morior: non est dilectio major.

Dit vlaemscht zo in den latine
als ic hier lesen sal aenscine
In den cruce sta ic over di,
laet dijn mesdoen, mensche, vor mi;
4140 want om di so staerf ic
of meerre minne yet es, mic.

Trouwen, neent; dats wel aenscijn,
so[e] was vulmaect ende onverminct;
die mensche es aergher dan venijn
4145 die mijnre minnen niet wel ghedinct.
Hoe mochtic di doen meerre waerde,
dan ic na mijnre ghelike di wrochte,
ende zulke minne di openbaerde,
dat ic di met mi zelven cochte?
4150 Wilstu wel merken ende voormicken
wat ic door di al hebbe ghedaen,
du souts alle quade sticken
duer mi te nieuten laten gaen;
want als ic van der zuvere maghet
4155 gheboren was van cleenen kinde,
daer ne was bont no graen bejaghet,
daer men mi in soude winden;
het waren doeken ende luderkine,
daer men mijn lijf in bewant,
4160 die, p[u]ur van allen sonden venine,
eerst de medicine vant.
In eene crebbe was ic gheleit,
die daer stoet an eene zide;

- pine, vernoy ende [menich] arbeit
 4165 begonstic hebben vro[e] betide;
 baervoet ghinc ic al mijn leven,
 bont no graen ne droech ic an,
 te omoeden wildic mi gheven,
 daer ic hoverde mede verwan.
 4170 Want omoet was in mi so groot,
 ende ghetrouwe minne fine,
 dat zi mi brochten toter doot
 om martelare door hen te zine.
 Die hem hier ooc wel omoeden,
 4175 zi sullen leven zonder sterven:
 mijn vader sal hen allen goeden,
 ende hare ziele in glorien erven.
- Noyt reet ic up orsen groot;
 het was een ezel daer ic up sat
 4180 tsonnendaeghs voor mine doot,
 te Jherusalem in die stat;
 bedi es hem een teekin bleven,
 die wille, hi mach dit merken wel:
 nature heeft hem een cruce ghegheven,
 4185 dat hi draghet up zijn vel.
 Met pinen leedic al mijn leven,
 tote dien dat ic was verresen,
 om dat ic wilde exemple gheven
 dat elc verduldich soude wesen.
 4190 Al wa[e]st dat ic de weerelt wrochte,
 tvolc was up mi so [fel] ontset!
 mijn weerelt leven, dat ic hier brochte,
 dat namen zi mi al sonder wet;

- want ic bi nachte was verraden
 4195 ende ghelevert van Judaze
 dat was ghewerke van moordaden;
 hi custe mi als .i. valsch dwaze.
 An eene colomme was ic ghebonden,
 ende met gheesselen so duersleghen,
 4200 dat ic ontfinc so vele wonden,
 men mochte int bloet mi hebben ghedweghen.
 Eene crone van scaerpen doorne
 so was mi in mijn hoofd ghewronghen,
 mi te smerten ende te t[o]rne
 4205 daer adren van bloede ute spronghen.
 Zi placten ende spuveden mede
 mijn aensichte al in despitte
 ende hieten mi raden wiet mi dede;
 want mijn torment dochte hen al vitte.
 4210 Noyt was mensche so mesdadich,
 merc dat wel int herte dijn,
 men was zijns wel [meer] ghenadich,
 danne mijns, dats wel aenscijn;
 hem was ghereet, daer menne an hinc,
 4215 als men justicie van hem dede,
 wa[e]st galghe, wiel of ander dinc,
 maer ic moeste draghen mede
 dat zware cruce daer ic an staerf,
 ter stede daer men mi crucen soude.
 4220 Hets onrecht dat so menich waerf
 mijns vergheten jonghe ende oude!
 Mijn herte wert mi dickent cout
 ende versmacht van groter noot;

want ic hadde anxte menichfout
4225 hoe ic gheliden soude de doot.

Pilatus die sprac toten Joden
dat hi gheene redene conste vinden
dat men mi daer soude doden:
te nooder wilde hijs hem bewinden.
4230 Zi riepen met ghemeenen monde
dat men mi soude crucen saen,
ende daer naer in corter stonde
so ghinghen zi mi ant cruce slaen.
Voet over voet ende aerme ontdaen
4235 so naghelden zi daer mine lede;
nochtan haddic hen niet ghedaen
dan eere, goet ende werdichede.
Mijn hoofd ne hadde hem waer an rasten
het moeste up mine scoudren hanghen;
4240 die bittere passie dede mi darsten,
als zoe mijn lijf doorsneet so stranghe[n];
ende als mijn herte so droghe wort,
mids der passie die soe dranc,
so claghedic dorst, ende also cort
4245 so ghaven zi mi beede ghemanc
galle ghetempert met aysine:
dat was de dranc die[n] si mi boden!
Mensche, ic doghede deze pine
om di te bringhene uten noden,
4250 ende als mijn mont dat soude proven,
doe seidic: consummatum est!
Dies machtu di van mi beloven,
ic was dijn vrient daer alre best,

dat ic met minnen di was so milde,
 4255 dat ic door di mi so liet quellen,
 om dat ic di verlossen wilde
 uten tormente van der hellen.
 Bedi zijstu zot ende quaet
 alstu die deughet vergheets van dezen,
 4260 ende du wel weets dat an mi staet
 ziele ende lijf ende al dijn wesen.

Daer ic tusschen tveen dieven hinc
 doorslegghen handen ende voete,
 Longi[n]us de blende eene speere ontfinc,
 4265 daer hi mi mede stac onzoete
 eene opene wonde in mine zide,
 daer bloet ende water uut quam ghewaden;
 doe wort hi ziende, dies was hi blide,
 ende also saen bat hi ghenaden,
 4270 ende ic vergaft hem also saen
 als hi mi de bede dede:
 ic wilde elc ware also bevaen
 te doene sulke omoedichede.
 Bedi ic loon[d]e hem quaet met goede:
 4275 dat was miere milder minnen zede;
 ic dede hem zien met minen bloede
 als hijt an zine oghen dede.
 Wilde elc hier doen des ghelike,
 dat hi loonde quaet met goede,
 4280 ic soude hen cronen in mijn rike
 duer de deught van sulker omoedt.
 In de wile van miere doot
 so hadde de weerelt groote pine;

- die deemsterheden worden groot
 4285 de zonne verloos van haren scine.
 die erde bevede, die steenen spleten,
 als zoe brac die herte mine;
 die langhe waren doot, vergheten
 verresen some door mine pine.
- 4290 Centurio ende andre mede,
 die dat wonder saghen wesen,
 zi riepen alle daer ter stede:
 Gods zone was hi zeker deze[n]
 vere filius dei erat iste.
- 4295 Onverscult ende onverdiend
 so smakedic de bittre doot
 als dijn vulmaecte vulle vrient,
 om di te lossene uut alre noot.
 Bedi so merc wel in dijn herte
- 4300 of yement soude in sine lede
 door di doghen sulke smerte
 als ic dor dinen wille dede.
 Du vints ooc niement die di doet,
 up dattu tware wilt verstaen,
- 4305 eere, werdichede ende goet
 als ic di doe, ende hebbe ghedaen.
 Boven alle der weerelt creature
 makedic di souverain ende heere
 na mijnre ghelike, na mijnre figure.
- 4310 Als ic di hadde ghedaen dese eere,
 du daets als een hoverdich sot,
 du loondest mi met lachte groot;
 want du ghebraects mijn ghebot,
 daer du mi mede brochts ter doot.

- 4315 Als du den appel hads ghebeten,
 daer so wildestu mi onterven;
 bedi het was so ghemeten,
 dat icker omme moeste sterven.
 Daer om waerstu van minen vader
- 4320 in de helle ghecondempneert,
 ende dijn gheslachte mede algader;
 daer ute hadstu niet ghekeert,
 haddic niet gheworden mensche
 om di te lossene uter noot;
- 4325 bedi so quamt di wel te wensche:
 ic lossede di met miere doot.
 Of ic so zwaer dor dine mesdaet
 deze pine hier moeste drinken,
 so waerstu aergher danne quaet,
- 4330 soudstu mijns niet wel ghedinken.
 Waenstu met weelden ende met viten
 di behouden, ende ledich gaen,
 ende ic dor di mi liet versliten,
 tormenteren ende verslaen?
- 4335 Meenstu niet het ware onrecht,
 bi redene die ic di sal secghen;
 want du mueghs merken nu ende echt,
 wilstu dit point vor oghen hebben
 als die heere draeght een fardeel
- 4340 sal dan sijn cnape ledich gaen?
 of hi daer of niet draeght sijn deel,
 wat loone sal hi dan ontfaen?
 ende hijt al doet duer [s]cnapen wille?
 Recht wijst dat ware ontamelic zeere,
- 4345 soude dan de cnape zitten stille,

ende hi niet holpe sinen heere
 Wie droech ye fardeel so groot
 als ic dede, die was so milde,
 dat ic dor di mi gaf ter doot
 4350 om dat ic di behouden wilde?
 So wat ic di dede als vrient,
 beede in vromen ende in baten,
 dies hadstu jeghen mi niet verdient;
 hoe soudstu danne moghen laten
 4355 du ne souts mi weder dienen moeten,
 ende minnen wel voor alle dinc,
 of met tormente saltu boeten
 die pine die ic dor di ontfinc?

Ic gheve di ziele ende lijf,
 4360 goet ende al dat di bedaerf;
 ic maecte di heere, ende mi keitijf,
 als ic dor dinen wille staerf.
 Vergheetstu dat, ic seght di wel,
 ic worpe di int helsche vier,
 Lucifer in sijn dangier;
 maer wilstu wel ghedinken mijns,
 met goeden wille ende met weldaden,
 ic sal also ghedinken dijns,
 4370 dat ic di sal so wel beraden.
 Vulmaecte bliscap ende glorie
 sal ic di gheven in mijn rike,
 up dattu hebs goede memorie
 te dienene mi ghetrouwelike.
 4375 Bezie ic hebbe mine aerme ontdaen,
 ic wille di helsen ende ontfanghen;

twi soudstu van mi willen gaen,
 of ic dor di hier moeste hanghen?
 Of tote wien so soudstu loopen
 4380 daer du meerre[n] vrient hads vonden
 dan ic was, die di moeste coopen,
 duerslegghen dus met .v. dootwonde[n].
 Bezie in mijnre cruce[n] speghel
 die passie die ic dranc duer di,
 4385 of ic niet bem de proper zegghel
 die di van scalke zegghelde vri?
 Wilstu dijn herte hier in welven,
 so machtu wel ghevroeden dies,
 dat ic di minde voor mi zelven:
 4390 du hads de vrome ende ic tverlies.
 Bedi so leere di behouden,
 of ic di hebbe ghecocht so diere,
 dattu di niet ne laets bescouden
 in de vlamme van helschen viere.
 4395 Waer mede saltu de minne loonen
 die ic di droech tonvergheves?
 minne mi weder sonder ho[o]nen,
 met alle der herten die du heves.
 Dats spayement dat daer toe staet;
 4400 salmen wel ghelden der minne[n] hure,
 so moet soe hebben dat zelve saet
 dat comen es van harer nature.
 Dus sal men minne ghelden met minnen.
 sal de paye wesen gave;
 4405 bedi saltuus an mi beghinnen,
 om dat ic was der minnen slave.

Mensche, hore, mere ende versta

dats mijn ghebot, nu horter na:
 om dat mi minne voor di vinc,
 4410 saltu mi minnen voor alle dinc,
 ende broederlike mallic andren;
 aldus sal elc met andren wandren,
 of alle menschelichede ghemeene
 eerst quam van eenen tronke alleene;
 4415 so machtu kennen, dat het recht ware
 dat alle menschelike scare,
 elc andren als broeder dade
 om dat zi quamen van eenen sade.
 Zi omoedich ende goedertiere,
 4420 bedi ic wa[e]st in alre maniere:
 alle die mi ghenaden baden,
 so vele quaets als zi mi daden,
 ic vergaft hen daer ter stede;
 bedi moe[t]stu vergheven mede
 4425 die di mesdoen ooc dies ghelike
 saltu comen in mijn rike.
 Wes verduldich ende pacient
 in dijn vernoy, als het di scent.
 Ic doghede vriendelic alle die pine.
 4430 dies men mi vele dede aenscine,
 dies ic verdiende niet een twint.
 also men wel bescreven vint.
 Bedi verdrach de dine sco[o]ne
 oft u wils winnen hemels loone;
 4435 Wes wa[e]rachtich in dijn woort.
 ende ganc in rechticheden voort;
 drach goeden moet ende rechte hande;

ne doe no sech ooc niement scande.
 Niement ne saltu meffingieren,
 4440 maer in dijn zelven moetstu studieren
 waer du mesdoes ende hebs mesdaen,
 ende daer of claer te biechten gaen.
 Wes milde den aermen van dinen goede,
 ic was di milde van minen bloede;
 4445 want tgoet es mijn, bet dan dijn:
 niet langer macture herde of zijn,
 dan mi ghenoeght ende wel ghelieft;
 dat hevet nature wel ghebrieff
 in die legende van Aventuren,
 4450 dattu de doot hier suls bezuren,
 maer du ne vorweils dach no ure,
 bedi moet heeten aventure.

Doet men di quaet, onrecht of deere,
 ghef mi de wrake, want ic bem heere
 4455 ende wreect di zelven anders niet,
 oft u wilt dat di wel ghesciet.
 Doestu mi de reverencie,
 vaghevier ende penitencie
 sal ic so vele dijnre zielen verlaten,
 4460 dat het haer .c. fout sal baten.
 Scuwe Nijt ende Hoverdie,
 ende alle die met haer zijn partie;
 zi sijn verbannen uut minen rike,
 ende die hen dienen des ghelike.
 4465 Scuwe ooc alle quade saken,
 verradenesse, quade achter sprake,
 valschede, onrecht ende tasselment,

ende leughene, die smenschen eere scent;
 want wie die andren sine eere neemt
 4470 met leughene, hi wort van mi vervreemt;
 bedi hets eene de meeste zonde
 die mensche doen mach metten monde;
 ende scuwe ooc alle quade ghelike,
 oft u wilt comen in mijn rike;
 4475 want ic bem goet ende al gheheel:
 quaetheit heeft met mi gheen deel.
 Bedi so volch den rade mijn,
 so sal ic dijns ghenadich sijn.
 Ghef talre deughet dinen moet,
 4480 ende keere weder onrecht goet;
 doestuus niet, du blijft verloren
 mine rechtichede hevet ghezworen
 dat haer onrecht niet moet ghenaken,
 anders dan in helschen wraken;
 4485 want ic bem wech, waerhede ende leven,
 die elken zinen loon sal gheven
 na den ghewerke dat hi hier doet,
 welc het zi, so quaet so goet.
 Die wille, voorsies hem hier ter stede:
 4490 al vloeyt in mi ghenadichede,
 die rechtichede die gaet boven,
 als zoe met ware claer can proven,
 ende dat een mach betren, doet hijs niet,
 dat hem ghenaden gheen ghesciet;
 4495 maer eist dat hijs hem beteren mach,
 ende hijs rouwe heeft ende quaet verdrach,
 ende hi an mi dan soect ghenade,
 ic vergheve hem sine mesdade,

- mids der boete die daer toe stael,
 4500 dats purgatorie daer hi in gaet;
 want purgatorie, verstaet dat wel,
 bediet also, ende ooc niet el,
 als dat hare ziele daer in purgiert
 wier lechame dat hier sonde hantiert.
- 4505 Die met berouwenessen stervet,
 hi wort ten vagheviere ghekervet;
 die ooc sterft in andre maniere,
 hi wort ghewijst ten helschen viere.
 Bedi voorziedi als de vroede,
 4510 ende loone weder quaet met goede,
 dats eene de meeste caritate
 die men doen mach ter zielen bate;
 want wie dat d[i]e costume sal houden,
 het wort hem .c. fout vergouden.
- 4515 Hantiere ooc wel de Helighe Kerke
 met goeden wille ende goeden ghewerke:
 als dure in coms, so zie up mi,
 hoe ic ghepassiet was vor di,
 ende hebbe ontfaermenesse mijns
 4520 so sal ic wel ontfaermen dijns.
 Die sc[o]onste pelegremage ooc eene,
 die mensche doen mach groot of cleene,
 dat es dat een gherne gaet
 daer men Gods messe te doene bestaet;
 4525 want hi mach daer den zone vinden,
 die hem liet an de colomme binden
 ende an den cruce naghelen mede,
 in baten van der menschelichede.
 Bedi soude elc met goeden wille

- 4530 gherne versoecken lude of stille
 zinen sceppere ende zinen Heere
 die hem ghedaen hevet deze eere,
 ende dankens hem met goeden ghedochte,
 so waer dat hi hem vinden mochte.
- 4535 Dat bem ic zelve, lieve mensche;
 du macht mi vinden wel te wensche
 in de messe upten outare,
 dies moetstu gheloven clare,
 daer men vernieuwet in miere name
- 4540 dat Sacrament van minen lechame
 bloet ende vleesch, dat ic dor di
 passien liet ant cruce vri,
 om di te lossene uter pine,
 daer di in had ghestaen te sine
- 4545 euwelike zwaer ghevaen,
 haddic niet voor di ghestaen.
 Merc, mensche, of ic di hebbe lief,
 naer dien dat ic door di besief
 de bittre doot, als martelare.
- 4550 Wiste elc mensche hoe goet hem ware
 die helighe messe te ho[o]rne al over,
 hi soude wesen vele te drover
 dat hize, bi ziere roekelooshede,
 yet achter liete in eenighe stede.
- 4555 Die mi daer soect in goeder maniere,
 hi sal mi vinden so goedertiere,
 zo wat hi bid om salighe dinghen
 met goder herten, in zuvere meninghen
 [...]
- 4560 [...]

Hi sal di also weder meten
ghelike dattu hem meets hier,
in glorien of int helsche vier;
want die viant doet di vergheten
4565 hoe wel dat God di hevet ghemeten
ghetrouwelike in alre maniere,
dat hem ghecost heeft also diere,
ende hire gaf zijn leven omme.
Van ziere mate es gheene somme,
4570 zoe vloeyt over van groter minne;
dattu hem meets, dat es so dinne,
men canre niet so vele in merken
van deughden no van goeden ghewerken,
dijn vat ende sal di bliven wan.
4575 Wat saltu moghen zecghen dan
ten jugemente, als God sal domen,
daer du suls emmer moeten comen,
als Hi dijn vat so idel siet,
helpt di daer sine ghenaden niet,
4580 ende Hi na rechte voort wille gaen?
So salt di vele te rouwe staen;
want deze ghiere weerelt sticken
doen di so vele up hen micken,
datture Gode bi hebs vergheten.
4585 Dat sal di worden zwaer verweten
in den dach daert al sal comen
dat menschelichede sal hebben ghenomen,
voor Gode int scaerpe jugement,
als alle der weerelt leven ent;
4590 daer Hi zijnre milder minnen vat

so wel vul met hem zelven mat,
 dat het van pinen moeste scuren.
 Of Hi dor di dit wilde besuren,
 ende over tsure di gheven tsoete,
 4595 gheleit daer an dan eenighe boete,
 oft u hier hemelrike meets
 ende zijnre deughet al vergheets?
 Jaet, God weet! wist uut te voren,
 du ne waers liever niet gheboren,
 4600 dan du t'vonnese souds moeten liden
 dat beede ziele ende lijf can sniden.
 Du salt daer rekeninghe moeten gheven
 hoe du gheleet hier hebs dijn leven,
 voor rechtichede die niement spaert;
 4605 want soe ghelt elken dies hi es waert.
 Na den ghewerke dat hi doet,
 so loont soet hem, eist quaet, eist goet.
 Haer zweert dat snijt an beeden ziden
 ziele ende lijf zonder vermiden
 4610 den gonen die hen so bederven,
 dat zi hier in hoofzonden sterven.
 Bedi voorsie di so te voren
 dattu daer niet worts verloren;
 want sterfstu hier in hoofzonden,
 4615 du suls verloren worden vonden.
 Gods zoethede ende zine ghenaden
 die sal di daer niet staen te staden;
 maer zine gherechtichede fine
 sal wreken daer de sonden dine.
 4620 De vreesse die du metten oghen

daer suls zien, ende moeten doghen,
 dat sal di dinken mee[r]re n[o]jode
 dan te stervene .c. doode.

4625 Bedi God sal di so verdomen,
 wan[n]eer dattu daer suls comen,
 dattu suls roepen: owi! owach!
 dat ic in moedre lanke ye lach,
 ende hier ter weerelt wort gheboren;
 ic hebbe ziele ende lijf verloren!

4630 Dat seit ons Sinte Jheronymus
 dat het ghescepen staet aldus
 metten sondare, die daer wort vonden
 vermalendijt dor sine sonden:
 ziet hi an sine rechter zide,
 4635 hi sal zine sonden zien omblide,
 die hem sullen wroeghen ende condempne[e]ren,
 daer men hem ziele ende lijf sal teeren;
 ziet hi an sine luchter zide,
 daer sullen de duvelen staen met nide,
 4640 die hem zullen gripen also saen
 als daer tvonnesse wort ghedaen;
 ziet hi voor hem nederwaert,
 hi ziet de helle daer hi invaert,
 daer gheene tormentelike sake
 4645 in ghebreect van onghemake;
 ziet hi van beneden boven,
 daer of zal hi meest verdroven,
 want hi sal Gode so zien verbolghen,
 dat hem ware liever te zijn verzwolghen
 4650 ende al versmoort int helsche bijt,
 dan Hem te ziene te diere tijt.

Zo liebaerdich ende so wreet
 sal [Hi] hem dinken, es hi daer leet,
 Hi sal so scaerp daer up hem spreken,
 4655 dat hem de herte sal dinken breken,
 ende ooc verdwinen al te male.
 Dus sal daer wesen Jhesus tale:

"Bezie, bezie, vermalendide,
 handen, voeten ende mine zide,
 4660 wie ic dor di ende andre mede
 ghepassiet was in mine lede,
 so dat ic staerf de bittre doot,
 om di te lossene uut alre noot.
 Waer omme hebstu mi verwrocht
 4665 ende mine deughet niet wel bedocht,
 dat ic so wel daer was dijn vrient?
 te meer hebstu mi niet ghedient.
 Om dattu hebs vergheten mijns,
 so willic niet ghedinken dijns.
 4670 Vlie van mi, vare in de hellen
 ende wes daer Judaes ghezelle.
 Vermalendijt so moetstu zijn
 van den monde svaders mijn,
 dattu di zelve hebs verloren,
 4675 die[n] ic so diere cochte te voren."
 Dus sal men sine lesse lesen
 die daer vermalendijt sal wesen.
 Waer sal hi danne moghen vlien,
 daer hem ghenaden sal ghescien?
 4680 lacen! newer. dats aenscijn

die helle wort haer pellorijn.

- Jan, hoe greyt di deze tale?
 het dinct di dro[o]m sijn al te male,
 het lijt voor di oft ware een wint;
 4685 bedi du ne micts niet .I. twint.
 God weet du suls noch moeten micken
 als dijn herte sal breken tsticken;
 dan wort te spade, of God ne doet.
 Nu hore, ic wille di maken vroet:
 4690 want als men eenen dief sal hanghen,
 die hier met dieften es ghevanghen~,
 al wilde hi doen een staerc belof
 te stane wel van dieften of,
 te meer soude men niet laten gaen.
 4695 Bedi waert beter of ghestaen
 tiliken van quader daet,
 dan als de doot den mensche slaet;
 want die so spade hier es beraden,
 dat hi daer vint gheene ghenaden,
 4700 hi heeft te langhe vele ghelet;
 bedi men doet hem gheene wet
 anders, dan hi wort ghesent
 daer wettelooshede nemmermeer ent,
 dat es de helle, diet merken can,
 4705 want recht no wet ne gaet haer an.
 Daer zal men in tormente hanghen
 die met hoofzonde wort bevanghen,
 ghelike dat men den dief hier doet,
 die stelen gaet der lieder goet;
 4710 bedi waert beter pays ghemaect

- an Gode, als men in live hier waect,
 dan na der doot, als gheen solaes
 hem mach ghescien, no wel, no paes,
 anders dan hi vaert in vlammen
 4715 die spaerken ute den helschen wammen.
 Maer wat me[e]nstu? sprec jeghen mi,
 waenstu altoos hier leven vri?
 dat di de doot niet staerc sal nopen,
 ende dine mesdaet zwaer doen becopen?
 4720 Zo waerstu vrier dan Hi was mede,
 die door di staerf, ende niet mesdede!
 want wel hebstu ghehoort vermonden
 dat euwangelisten oorconden:
 "die in hooftzonden hier versmo[o]ren,
 4725 dat zi den duvel toebehooren,
 ende alle ter hellen worden ghewijst."
 Mi wondert dat di niet of grijst,
 na dattu zijns in aventuren,
 wat dat di daer sal gheburen.
 4730 Hebstu hierin gheen wedersien,
 so sal di spade wel ghescien;
 bedi du ne weets groot no smal
 wat ende dijn doen nemen sal,
 so al behouden, so al verloren.
 4735 Bedi voorsie di so te voren,
 dattu niet coms in dat torment,
 daer men die onsalighe sent.
 Ic lecghe di vele sermoenen voren
 up aventuren, oftu suls horen;
 4740 maer, saltuus niet te beter sijn,

so zijstu aergher dan venijn;
 bedi men mach tvenijn te slaen,
 maer du wils niet van zonden ofstaen.
 Dat wort dijnre zielen condempnacie;
 4745 sterfstu hier sonder gracie,
 dine ziele wort ghewijst ter helle.
 Hets zeker waer dat ic di telle,
 want lieghic di, so lieght Scriture;
 bedi voorsie di wel ter cure
 4750 dattu in live hier so leefs,
 dattu niet in de helle sneefs.

O Sapiencia, werde Vrouwe,
 vertroost mi van dezer rouwe,
 eer dat mi wanhope [ver]slaet;
 4755 want ic in mi zelven scouwe
 dat het staet met mi so nauwe,
 dat ic mijns weet gheen raet:
 dat hier so lichte es te mesdoene,
 na der leeringhe Gods sermoene,
 4760 dat mi de vreese so gaet an,
 hoe dat ic comen sal ter zoene
 jeghen den groten Heere coene,
 die voor mi den camp verwan.
 Want ic ne weet hoe wel gheraken
 4765 te wachtene mi van sonden saken,
 die mi ter hellen moghen keeren.
 Bedi ontsie ic so haer wraken
 dat zi mi weese moghen maken
 van der glorie[n] Gods Ons Heeren.
 4770 Die vreese van den jugemente
 daer ic sal comen in presente

die steect mi al uten keere,
 hoe ic behouden sal de rente
 die mi God cochte bi consente
 4775 metten naghele[n] ende metten speere.
 Verlies ic dat, ic blive verloren,
 ende ute der glorien Gods ghezworen,
 dat es mi de meeste pine,
 bedi ic weet wel te voren
 4780 dat ic bem ende sta gheboren
 in aventuren daer of te zine.
 Of ic in sonden bem eenradich,
 ende in weldaden onghestadich,
 hoe salt daer met mi vergaen?
 4785 wort mijns God niet meer ghenadich,
 dan ic mi zelve weet weldadich,
 so salt mi vele te nauwe staen.
 Aldus levic in groten dole
 duer de vreese van den hole
 4790 daer mi tserpent in mochte vaen.
 Leert mi, Vrouwe, gaen ter scole
 na der leeringhe Ons Heeren stole,
 of mi sal wanhope slaen.

Jan, ic hore di ende versta;
 4795 maer weetstu wat bescreven zi:
 terra jam est semper plena
 misericordia domini?
 Die scrifture seit ons wale,
 daer wi ons an moeten keeren,
 4800 dat erderike es al te male
 vul van der ghenaden Ons Heeren;
 ende ooc hem allen wel ghereet,

diese soeken met omoeden,
 al de weerelt dure breet
 4805 sal soe te staden staen den goeden.
 Bedi laet dine wanhope staen;
 al hebbic di [zo] toeghesproken,
 wilstu met deughden wel voort gaen.
 du vints ghenaden, wiltuze zoken,
 4810 dats met omoede, met caritate,
 met trouwe minne, met jonsten goede;
 maer ghierichede so moetstu laten,
 nijt, vrechede ende overmoede;
 want ziestu in den speghel clare,
 4815 hoe God te doene hier wilde plien,
 ende dure danne wel werkes nare,
 sal dan ghenade dijns ghescien.
 Bedi so brief wel in dijn herte
 hoe God hier leedede zinen tijt;
 4820 al dede Hem yemant pine of smerte,
 te meer droech hi hem gheene nijt;
 want hi was sochte ende goedertiere,
 ende vriendelic in alre wijs;
 bedi so gheeft het wel maniere
 4825 dattu ooc goedertiere zijt.
 Oftu met Gode wilt hebben deel,
 sone duke niet, du moetster dure,
 ende helpen draghen sijn fardeel,
 dat hem dor di so wort te sure.
 4830 In vierne, in vastene, in oroysoene,
 in aelmoessenen ende in weldaden,
 wilstu deelen an Gods paerdoene,
 so moetstu di hier mede laden.
 Bedi het es bescreven recht,

4835 sal een hebben goeden loon,
 hi moets verdienen nu of echt,
 of zijn loon zal werden hoon.
 Het doet goet pinen door den gonen
 diet loonen wille .c. fout,
 4840 ende ooc in sinen dienste wonen,
 die over loot gheeft weder gout.

Vrouwe, ghi dinct mi zecghen waer;
 nochtan hebbic so groten vaer
 door een woort dat staet bescreven,
 4845 dat groot mijn herte maket zwaer,
 als icker vele peinse naer,
 dat het mijn herte doet verbeven.
 Dat scaerpe woort dat mi doet duchten
 ende int herte zwaer versuchten,
 4850 dat las ic bescreven dus:
 vix salvabitur justus.
 Dat woort mach men dus bescriven:
 dat cume sal behouden bliven
 de rechte mensche na sijn leven.
 4855 Hoe comt het dat wi bliscap driven,
 ic ende zommighe keitiven?
 ons mochte meer de keuse [doen] beven.
 Dit woort heeft mi so belopen
 dat goede hope mi es ontslopen,
 4860 doedi mi niet els verstaen;
 want hets een woort als van wanhopen,
 dat vroeder herten zwaer mach nopen,
 hoe dat met hare sal vergaen.
 Sinte Matheus beschrijft ons mede
 4865 in de euwangelie te[e]nre stede
 zware worden die scaerpe sniden;
 so wie die hevet zin ende rede

het mach hem zwaer gaen te lede
 hoe hi tvonnesse sal gheliden.
 4870 Int ende der euwangelien vri
 so staen bescreven, dat dinke mi,
 scaerpe worden die dus spreken
 multi sunt vocati,
 pauci vero electi;
 4875 deze doen mijn hope al breken.
 Tbediet in vlaemsche es dus van dezen:
 dat vele sijn ende zullen wesen
 gheroepen, ende lettel vercoren.
 Salich sijn si diere worden ghelesen!
 4880 van sorghen waric al ghenesen,
 mochtic daer toe sijn gheboren.
 Maer sal ic teen ende tander wicken
 so ne can ic niet ghemicken
 hoe dat ic behouden blive.
 4885 Ghetroost mi, Vrouwe, in desen sticken,
 ende doet mijn herte so verquicken,
 dat mi wanhope niet sterven drive.

Jan, wacht di wel van wanhopen
 want soe es sduvels messagier,
 4890 zoe can de ziele zware nopen,
 dat soese worpt int [h]elsche vier.
 Zoe es onruste, rouwe ende ombate,
 cnauwinghe van herten, nijt ende toren;
 so wie die sterft in haren state,
 4895 ziele ende lijf blijft al verloren.
 Wanhope wantrooste so Judaze
 dat hi hem an een strec verhinc,
 doe hi verriet als een valsch dwaze
 Gode, die[n] men bi nachte vinc.
 4900 Al sijnre vele bi haer bedorven,
 te meer laet di niet sterven driven;

want di es tlot van Gode verstorven
dattu wel mooghs behouden bliven.
Wilstu in minen speghel merken
4905 ghelike dat ic di hebbe ghelezen,
ende dure danne na wils werken,
so machtu behouden wesen.
Al doet ons Sinte Matheus bescriven
dat al ten jugemente sal comen,
4910 jonghe ende oude, mannen ende wive,
die menschelicheit hebben ghenomen,
Joden, Heydine, Sarasine,
die sullen daer maken groten hoop;
so sullen mede de quade Kerstine.,
4915 die na verdiente hebben loop.
Al worter lettelt ute vercoren
van die daer voor oghen staen,
te meer blijfstu daer niet verloren
up dattu hier wel hebs ghedaen;
4920 bedi God es trouwe alre trouwen:
die hem hier wel met trouwen dient,
hi sal hem doen zijn bliscap scouwen,
want hi es alre vrienden vrient.
Vix justus salvabitur
4925 dat es te secghene in latijn:
dat cume in Gods vonnesse stuer
de rechte mensche behouden sal zijn.
Hoe salt dan gaen metten sondare,
oft metten rechten so nauw [sal staen]?
4930 dit woort VIX doet di leven zware
ende vele met wanhopen gaen.
Bedi willicet di exponeren [...]
[...]